

Атматэратыўнае мастацтва

Выдаецца з 1932 г.

№ 37 (2616)

ПЯТНІЦА

15

верасня 1972 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ НА ШАСНАЦЦАЦІ СТАРОНКАХ

Цана 8 кап.

Максіму

ТАНКУ—

60

Фота Ул. КРУКА.

Яго нарадзіла зямля Беларусі, каб потым ён за-
кахаўся ў яе, разгледзеў на ёй кожную травінку,
кожнае дрэўца, убачыў, як расцвітаюць верасы і на-
ліваецца колас, як «выплывае месяц на сіні начлег»,
пачуў звон апаўшай расы і магутныя ўсплескі нара-
чанскіх хваль. «Смыком серабраным на струнах за-
ры» стварае ён гімны роднай зямлі, песні якой пад-
слухаў і палюбіў яшчэ ў дзяцінстве. А палюбіўшы,
зразумеў беды і радасці гэтай зямлі і абраў адзіны
для сябе шлях—барацьбу.

З той пары ні на імгненне не ведае спакою душа
паэта. Ён змагаецца з пілсудчыкамі і фашысцкімі

акупантамі. Пасля вайны цалкам аддае сябе грамад-
скай дзейнасці, справай і словам служыць росквіту
Краіны Саветаў.

Цяжка паверыць, што Максіму Танку—шэсцьдзе-
сят, так молада і звонка гучаць яго вершы. Але ба-
гацце думак, смеласць і раскаванасць формы свед-
чаць пра тое, што да пісьменніка прыйшла тая са-
праўдная сталасць, якая робіць паэта Паэтам.

Доўгіх гадоў—яrkіх, пленных і, зразумела, шча-
словых—жадаем юбіляру.

Матэрыялы, прысвечаныя юбілею паэта, чытайце на 8—7 стар.

ад пятніцы да пятніцы

СУСТРЭЧЫ ПРЫНОСЯЦЬ РАДАСЦЬ

Блізкіца да завяршэння работа рэспубліканскага семінара творчай моладзі ў Светлагорску. Як сведчаць фотаздымкі І. Стэца, сустрэчы прыносяць радасць, зацікаўленасць у рабоце адзін аднаго, шчырасць. На першым здымку — нампазітар Людміла Шлег, мастак Аллэй Пятрухна, музыкантаўца Таісія Шчарбакова. На другім — мастакі Дзмітрый Папоў, Жана Шыдлоўская, Аллэй Зіменна, Сяргей Волкаў, Леў Талбузін.

Больш падрабэзна мы раскажам пра семінар у адным з бліжэйшых нумароў.

УРАЧЫСТАСЦІ Ў «ДЗЯРЖЫНАВЕ»

Верасень прыкметна пазалатіў лясы і дубровы Міншчыны. Паўнаўладнай гаспадарыняй прыйшла восень і на палі Стаўбцоўскага раёна. Цёплым сонечным днём тут, на сядзібе «Дзяржынава» — радзіме выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі і Саветскай дзяржавы Фелікса Эдмундавіча Дзяржынскага, адбыўся шматлюдны мітынг, прысвечаны 95-годдзю з дня нараджэння баявога саратніка Уладзіміра Ільіча Леніна.

Мітынг адкрыў старшыня выканкома Стаўбцоўскага раённага Савета дэпутатаў працоўных Т. Плахатнік. На мітынг выступілі: старшыня мясцовага налгаса імя Дзяржынскага Л. Зык, пільменніца Фелікса Эдмундавіча Дзяржынскага — Ядвіга Генрыкаўна Дзяржынская, дырэктар Івянецкага музея Дзяржынскага М. Карнеў, пісьменнік М. Зубаў — аўтар кнігі «Ф. Э. Дзяржынскі. Біяграфія» і іншыя.

Пад гукі маршу ўдзельнікі мітыngu наіраваліся да бюста Ф. Э. Дзяржынскага.

Да падняжжа бюста пільнеры ўсклалі жывыя кветкі. Затым адбыўся адрывішчэ фільма музея Ф. Э. Дзяржынскага.

Л. К.

ГОСЦІ З ТУРКМЕНИ

Нядаўна ў вёсцы Дунора калгаса імя 16-ці партызан адбыўся канцэрт артыстаў Туркменскай дзяржаўнай філармоніі. Перад хлебаробамі выступілі ўдзельнікі ансамбля «Мелодыя», якія выканалі песні «Караван», «Не плач аб каханні», «Аб чым пье салавей» і інш. Народная артыстка рэспублікі М. Фарджава выканала беларускія народныя песні «Чабарон», «Хлопец пашаньку пахае» і туркменскія народныя песні «Масіва», «Наша сяло», «Мацярнінскі погляд». Т. Анадурдыянаўны пазнаёміла гледачоў з афганістанскімі, туркменскімі і народнымі танцамі.

Гледачы гарача падзякавалі гасцям з сонечнай Туркменіі за цудоўна праведзены вечар, пажадалі новых творчых поспехаў.

А. ПІСАРЧЫК.

ЭМБЛЕМА МАГАЗІНА — «ДРЭВА ВЕДАЎ»

Зноў расчыніліся дзверы Цэнтральнай кнігарні сталіцы. Доўгі час то адзін, то другі аддзел быў зачынены: магазін рэмантаваўся, перабудоўваўся.

Новы інтэр'ер кнігарні нагадае бібліятэку — добраўпарадкаваную, з паліраванымі панэлямі. Адзінае ўпрыгожэнне яго — кнігі. Знік прылавак. Тысячы тамоў — на відзе, так сказаць, «тварам» да пакупніка — бяры, гартай, можна прагледзець малюнкi, можна прачытаць старонку-другую.

Больш за ўсё пакупнікоў у аддзеле тэхнічнай літаратуры. Толькі чуваць:

— Лізювета Пятроўна, матаналіза не было? А дэведніка па матэматыцы?

— Я таксама звяртаюся да яе. Гэта — старшы прадавец аддзела Л. П. Капітанчук:

— Што змянілася пасля перабудовы магазіна?

— Многае. Раней наш аддзел прадаваў кніжак на 5—7 тысяч рублёў у месяц, зараз прадаем на 12—13 тысяч.

У Раісы Фамінічы Голуб з аддзела выяўленчага мастацтва таксама шмат «знаёмых».

— Не дзіва, — гаворыць Раіса Фамінічна, — за 20 год работы ў магазіне «вывучыла», хто шукае кнігу для работы, хто для калекцыі, а хто проста для інтэр'ера.

«Своі» пакупнікі і ў С. І. Трафімавай з аддзела палітычнай, і ў Р. М. Меднік — з мастацкай літаратуры.

У новых аддзелах — дзіцячай літаратуры, беларускай, а таксама ў аддзеле літаратуры, прысвечанай 50-годдзю ўтварэння СССР, працуюць маладыя прадаўцы, якія нядаўна скончылі прафесійна-тэхнічнае вучылішча. Ля апошняга — зараз асабліва ажыўлена. Тут увесь час пытаюцца:

— Зборнік «Характэры нашай Радзімы» паступіў? А «Гербы і сцягі саюзных рэспублік»?

— Кнігу пра Мінск, калі ласка.

— Што-небудзь пра Беларусь!..

Толькі літаратуры пра нашу рэспубліку за мінулы месяц магазін прадаў на 4 тысячы рублёў, Лічба небывалая! Некаторыя выданні разыходзяцца за адзін-два дні. Гэтак у многім спрыяе прапаганда кнігі. Па радыё тут вам раскажучэ пра выданні, што нядаўна паступілі ў магазін, каратка раскажучэ, аб чым новая кніга, для каго прызначаецца.

Радыёапаратура ўстаноўлена ў кабінце дырэктара Мікалая Васільевіча Дуброўскага. Зараз там ідзе «лятучка». Выршаецца, каго, з чым паслаць на прадпрыемствы, па якіх у час «Тыдня літаратуры народаў СССР» будзе наладжаны кніжны гандаль.

— Наш магазін павінен стаць узорна-паказальным магазінам па прапагандзе і продажу кнігі, — гаворыць Мікалай Васільевіч. — Пасля рамонту плошчу залы павялічылі ўдвая, а аддзел выяўленчага мастацтва — амаль у тры разы. Есць стол даведак. Цяпер пра тое, якая кніжка паступіла ў магазін, можна даведацца па тэлефоне. Кнігі са склада дастаўляюцца падымальнікамі. Цяпер работнікам магазіна не трэба цягаць цяжкія пакункі.

І яшчэ адно новаўвядзенне — пакуль толькі на кардоне: магутнае дрэва і рукі, што цягнуцца да сонца, да святла. Потым, выкананы з каларовага фаянсу, велічыняй у 1,5 метра, рэльеф, што сімвалізуе вечна жывое дрэва ведаў, будзе размешчаны пры ўваходзе ў гандлёвую залу магазіна. Дакладна такі ж знак будзе стаяць на кожнай кніжцы, купленай у Цэнтральным кніжным магазіне сталіцы.

Р. БАКУНОВІЧ.

ПРЫВІТАННЕ ВАМ ГОСЦІ, БАЯНЫ НЕАСЯЖНА ВЯЛІКАЙ ЗЯМЛІ!

«Сардэчна запрашаем, дарагія сябры!» — гэтыя гарачыя словы прывітання шматразава гучалі 11 верасня ля «гарадскіх варот» Мінска — і на пероне чыгуначнага вакзала, і ў аэрапорце. Тут працоўныя сталіцы Беларусі, шматлікія прадстаўнікі грамадскасці рэспублікі сустралі сваіх жаданых і дарагіх гасцей — вядомых пісьменнікаў Расіі, Украіны і іншых брацкіх рэспублік Краіны Саветаў.

Пасланцы нацыянальных саветскіх літаратур прыехалі ў Мінск, у гасцінную Беларусь для ўдзелу ў вялікім свяце брацтва і творчасці — Тыдні літаратур народаў Саветаў Саюза, прысвечаным 50-годдзю ўтварэння СССР.

Упершыню праводзіцца ў БССР такі тыдзень. У яго дні пісьменнікі і паэты іншых рэспублік, кнігі якіх добра знаёмы чытачам, разам са сваімі беларускімі сябрамі — сабратамі па пярэ сустрэнуцца з працоўнымі ўсіх абласцей рэспублікі. Радыё і блакітныя экраны тэлевізараў прывядуць жаданых гасцей у кожны наш дом... Саветская літаратура — магутны сродак збліжэння, узаемапракнінення і брацкага ўзаемаразумення народаў. Яна мацнела і развілася разам з Саветскім Саюзам — дзецішчам мудрай нацыянальнай палітыкі партыі Ле-

ніна. Акружаная партыйнымі клопатамі шматнацыянальнай саветскай літаратура нясе камуністычныя ідэалы, ідэі пралетарскага інтэрнацыяналізму і гуманізму ў розумы і сэрцы, натхняючы і выхоўваючы магутнай зброяй таленавітага слова пакаленні саветскіх людзей.

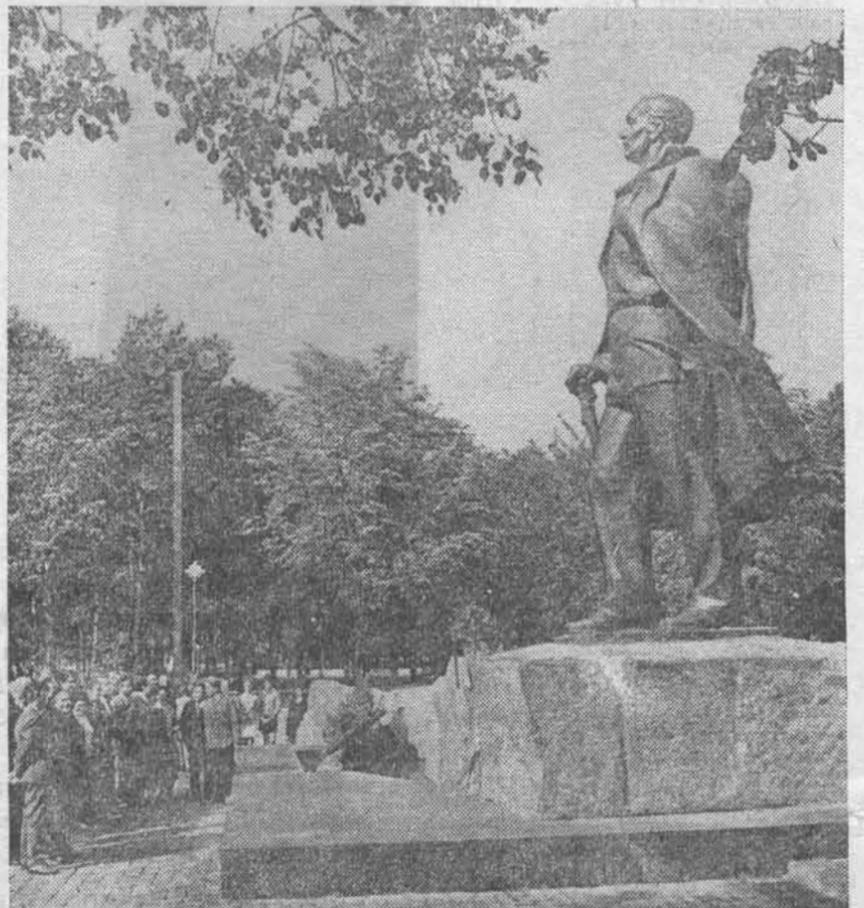
Вось чаму столькі кветак было паднесена, столькі сардэчных прывітанняў адрасавана ў гэты вераснёўскі дзень гасцям Беларусі.

Як вялікае свята брацтва рэспублік Краіны Саветаў сустракае Беларусь Тыдзень літаратур народаў СССР.

На вакзале і ў аэрапорце гасцей цёпла віталі Максім Танк, Іван Шамякін, Алесь Савіцкі, Еўдакія Лось, Анатоль Грачанікаў, Анатоль Кудравец.

На свята дружбы, свята літаратуры ў Беларусь прыехалі многія пісьменнікі. У саставе Іх дэлегацыі майстры ўсіх жанраў вялікай саветскай літаратуры — пісьменнікі Расійскай Федэрацыі, Украіны, Узбекістана, Казахстана, Грузіі, Азербайджана, Літвы, Малдавіі, Латвіі, Кіргізіі, Таджыкістана, Арменіі, Туркменіі, Эстоніі.

Сярод гасцей працоўных нашай рэспублікі — Віталій Закруткін, Віктар Бонаў, Давід Кугульцінаў, Гілямдар Рамазанаў, Уладзімір

Ля помніна вялікаму песняру,

Сустрэчы пачаліся ў аэрапорце. Злева направа: В. Рамазанаў, І. Шамякін, В. Закруткін, Д. Кугульцінаў, Р. Каваленка, Е. Лось, В. Бокаў, Максім Танк, А. Савіцкі і Хабібўла Файзуло.

Жукаў, Барлас Камалаў, Мікалай Шундзік, Уладзімір Дзягілеў, Аляксей Палтарацкі, Наталля Капчук, Іван Сварнык, Гулям Шухрат, Талкун Імамхаджаеў, Кайрат Жумагаліеў, Хута Берулава, Нарыман Гасан-задэ, Халіда Гасілава, Акрам Айліслі, Альфонсас Малдоніс, Уладас Даўтарас, Павел Старасцін, Уладзімір Башляга, Еранім Стулпан, Тален Шамшыеў, Хабібўла Файзуло, Мамур Саідалі, Абдужабор Кахоры, Варткес Бабаян, Уладзімір Аруцюнян, Алаберды Хаідаў, Какалы Бердыеў, Юрысон Хельві, Олеу Ыгі.

Пяцьдзесят гадоў, якія мінулі з часу ўтварэння Саюза ССР, былі гадамі ўзаемнага ўплыву і ўзбагачэння літаратур брацкіх рэспублік, стварэння адзінай сацыялістычнай культуры. Дружба народаў шматнацыянальнай Краіны Саветаў, нарадзіла і дружбу літаратур. Краінамоўнае таму сведчанне — і цяперашняе свята.

Аб гэтым гаварылася на прэс-канферэнцыі з удзелам гасцей, якая адбылася 11 верасня ў Саюзе пісьменнікаў БССР. Яе адкрыў старшыня праўлення пісьменніцкай арганізацыі рэспублікі Максім Танк. Першы намеснік старшыні праўлення СП БССР Іван Шамякін

расказаў аб развіцці беларускай савецкай літаратуры, аб тым, як яна, дзякуючы ўзаемнаму ўплыву і ўзбагачэнню нацыянальных сацыялістычных літаратур, атрымала вялікую магчымасць «з цэлым светам гутарку весці». Была выказана ўдзячнасць «флагману літаратурнай эскадры» — вялікай рускай літаратуры, якая паказвае высокія ўзоры творчасці. Многія творы рускіх пісьменнікаў паўстаюць перад чытачамі ўсяго свету як вышэйшыя дасягненні літаратуры сацыялістычнага рэалізму, якія ярка працягваюць і развіваюць традыцыі класікі ў глыбока сучасным, сапраўды наватарскім мастацтве. Яны заваўваюць розумы і сэрцы сваім філасофскім зместам, высакароднымі ідэямі рэвалюцыйнага гуманізму. Іх дзейнасць памнажаецца высокім майстэрствам мастака.

Іван Шамякін азнаёміў гасцей, а таксама прадстаўнікоў прэсы, тэлебачання і радыё з велізарнай праграмай тыдня.

На прэс-канферэнцыі выступіў кіраўнік пісьменніцкай дэлегацыі РСФСР Віталій Закруткін. Ён падзякаваў грамадскасці рэспублікі за арганізацыю гэтага свята брацкіх літаратур і за прадстаўленую магчымасць прыняць у ім удзел.

кальцо акружэння вакол буйной групы фашысцкіх войск савецкай воіны, якім актыўна садзейнічалі беларускія партызаны. Тут сыны вялікага рускага народа і ўсіх народаў краіны, ажыццяўляючы аперацыю «Баграціён», выйгралі адну з рашаючых бітваў, што прынесла свабоду беларускай зямлі. Тут кожная пядзя зямлі паліта крывёй герояў, якая навечна змацавала баявое братэрства савецкіх народаў.

Пісьменнікі і паэты — удзельнікі Тыдня літаратур народаў СССР у Беларусі — падняліся на Курган Славы, які захоўвае гераічную зямлю Масквы і Ленінграда, Адэсы і Севастопаля, Кіева, Брэста, Новарасійска і соцень іншых месц, дзе грывелі самыя суровыя баі.

То адзін, то другі ўдзельнік

тыдня паспешна ўпісвае ў бланкот народжаныя гэтай паездкай радкі і думкі. Няма даў кожнаму з іх, а значыць і кожнаму з іх чытачоў, гэты дзень падарожжа па памятных мясцінах Беларусі.

Вечарам пяццю групамі ўдзельнікі тыдня накіраваліся на новыя сустрэчы з працаўнікамі сталіцы Беларусі. Тысячы мінчан цёпла віталі іх у палацах культуры трактарнага завода і камвольнага камбіната, у клубе радыёзавода, у актавай зале педінстытута імя А. М. Горкага і лекцыйнай зале Дома палітычнай асветы Мінскага абкома КПБ.

БЕЛТА.

ХВАЛЮЮЧЫЯ СУСТРЭЧЫ

НА РАДЗІМЕ КУПАЛЫ

Пісьменнікі Масквы, Ленінграда, усіх брацкіх рэспублік краіны трымалі шлях у маленькую вёску Вязынка, назва якой сёння вядома ўсім паклоннікам паэзіі.

Тут, у бядняцкай хаце на беразе цхай сажалкі, 90 гадоў назад нарадзіўся Янка Купала. Народны паэт Беларусі Янка Купала па праву стаў паэтам усенародным, знаёмым мільёнам чытачоў неабсяжнай Расіі і Украіны, Узбекістана, Грузіі — усіх рэспублік і ўсіх народаў вялікай Краіны Саветаў.

Такая зайздросная доля сапраўднай, вялікай літаратуры — збліжаць народы, рабіць іх сябрамі. Такая зайздросная доля вялікага майстра слова, які непадзельна прывяціў міру народу свайму, партыі Леніна, якая дала мільёнам працаўнікоў ішчасце свабоды, святло ведаў, радасць творчасці. Імя такога мастака, яго творы становяцца здабыткам і гордасцю ўсёй краіны — вялікага Савецкага Саюза. Іменна такім мастаком слова быў Янка Купала.

Вязынка яшчэ памятае нядаўнія ўрачыстасці купалаўскіх дзён, калі разам з тысячамі землякоў паэта адзначыць яго 90-годдзе прыехалі сюды насланцы брацкіх літаратур усіх рэспублік краіны.

У гэту вераснёўскую раніцу пісьменнікі з усіх рэспублік СССР аглядалі Дом-музей, знаёміліся з мемарыяльным комплексам, створаным у Вязынцы народнай любоўю. Ля помніка Купалы зачырванелі кветкі — дар сыноўскай ўдзячнасці гасцей чалавеку, што высокая ўзняў аўтарытэт маладой беларускай савецкай літаратуры, ля вытокаў якой стаяў ён разам са сваім сябрам і саратнікам Якуба Коласам.

ЖМЕНЯ ХАТЫНСКАЙ ЗЯМЛІ

Поўныя дум, народжаных сустрэчай з Вязынкай, пад'ехалі ўдзельнікі Тыдня літаратур народаў СССР у Беларусі да аднаго з самых трагічных месц на шматпакутнай зямлі Беларусі — да Хатыні.

Доўга стаялі яны ля трох бяроз — сімвалаў, якія нібы аплакваюць чацвёртую сваю сястру, слухаючы несіханы трывожны бой хатынскіх званоў, што напамінае памяці і абавязку людскому зрабіць усё, каб не паўтарылася трагедыя Хатыні, трагедыя тысяч рускіх, украінскіх, беларускіх гарадоў і вёсак, спаленых агнём вайны.

Пісьменнік з Ленінграда Уладзімір Дзягілеў, паэт з Казахстана Кайрат Жумагаліеў, прадстаўнік пісьменніцкай арганізацыі Кіргізіі Талем Шамшыеў, украінскі пісьменнік Аляксей Палтарацкі і іншыя ўдзельнікі тыдня гаварылі, што аддадуць усе свае сілы далейшаму ўмацаванню адзінства і братства савецкіх народаў, справе міру ва ўсім свеце.

Няхай трагедыя Хатыні ніколі не паўтарыцца!

Пісьменнікі і паэты брацкіх рэспублік узялі з сабой на жмені хатынскай зямлі. Гэта зямлі — напамінанне аб вечным пісьменніцкім абавязку перад народам, аб адказнасці літаратара-патрыёта за лёс Радзімы.

НА КУРГАНЕ СЛАВЫ

Зноў мільгаюць у вокнах убраныя палі, лясы, радасныя, даўно адбудаваныя нанова беларускія вёскі. І вось наперадзе, на 21-м кіламетры шляху Масква — Мінск, накіраваўшы ў бланкіт неба чатыры штыкі-абеліскі, узнік Курган Славы.

Тут летам 1944 года замкнулі

Вязынка, радзіма Купалы...

Нашы госці ў Хатыні.

СВЯТА ДРУЖБЫ І БРАЦТВА

12 ВЕРАСНЯ ў Мінску стартвала вялікая свята дружбы і брацтва. Пачаўся Тыдзень літаратуры народаў СССР, прысвечаны 50-годдзю ўтварэння Саюза.

«Я хочу, чтоб к штыку прывялі перо», — пісаў выдатны савецкі паэт Уладзімір Маякоўскі. Ажыццвілася мара паэта-трыбуна. Творчасць пісьменнікаў народаў СССР, зліваючыся ў жыватворны паток адзінай савецкай літаратуры, стала выпрабаванай і надзейнай зброяй партыі ў гістарычнай справе будаўніцтва камунізму, выхавання чалавека новага грамадства.

Сёння нашы людзі не ўяўляюць жыцця без кнігі, без штодзённай сустрэчы з творамі майстроў слова свайго народа і іншых народаў СССР. Лепшыя раманы, апавесці, пазмы, вершы, п'есы, нарысы, народжаныя на мове любога народа краіны, хутка становяцца здабыткам усіх савецкіх людзей.

Якім таму прыкладам можна служыць і наша рэспубліка. Толькі за 25 пасляваенных гадоў у Беларусі перакладзены на родную мову з моў народаў СССР 2.759 кніг агульным тиражом 96,3 мільёна экзemplяраў!

У той жа час лепшыя творы беларускіх аўтараў сотні разоў выдаваліся ў РСФСР, на Украіне і ў іншых рэспубліках краіны.

Гэты працэс узаемаўзбагачае нацыянальна-савецкія літаратуры, а галоўнае — штодзённая збліжае савецкіх людзей розных нацыянальнасцей, дапамагае ім, нягледзячы на велзарныя адлегласці нашай Айчыны, лепш пазнаць і палюбіць адзін аднаго, выхоўвае жыватворнае пачуццё адзінай брацкай сям'і, якая ідзе пад кіраўніцтвам партыі да агульнай светлай мэты — камунізму.

Сонечную цеплыню гэтага брацтва, умацаванню якога нястомна служыць літаратура сацыялістычнага рэалізму, на сабе адчулі творцы кнігі, якія прыехалі ў Беларусь з усіх рэспублік для ўдзелу ў Тыдні літаратуры народаў СССР. Як братоў і сяброў, як выпрабаваных і верных сяброў сустрэў іх працоўны Мінск.

Вечарам 12 верасня ў канцэртную залу Беларускай дзяржаўнай філармоніі на ўрачыстае адкрыццё Тыдня літаратуры народаў СССР прыйшлі рабочыя прамысловых прадпрыемстваў і будоўляў горада, пісьменнікі, вучоныя, студэнты, воіны Савецкай Арміі.

У прэзідыуме ўрачыстага вечара — П. М. Машэраў, Ф. А. Сурганав, Ц. Я. Кісялёў, У. І. Падраз, намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Ф. Клімаў, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжкова, партыйныя, савецкія работнікі, пісьменнікі брацкіх рэспублік, літаратары Беларусі, вядомыя дзеячы навукі, культуры і мастацтва рэспублікі, знатныя рабочыя.

Урачысты сход, прысвечаны вялікаму святу брацтва савецкіх народаў, адкрыў старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў рэспублікі, народны паэт БССР Максім Танк.

— Кожны новы дзень, — сказаў ён, — набліжае нас да вялікага свята нашай Радзімы — да слаўнага 50-годдзя ўтварэння СССР. Да гэтага свята рыхтуецца

З вялікай цікавасцю слухалі мінчане выступленні пасланцоў братніх народаў.

ўвесь наш савецкі народ і нашы шматлікія сябры ва ўсім свеце. Бо ўтварэнне Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — падзея велзарнай гістарычнага значэння. Дзякуючы перамозе Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі былі адзейнены карэнныя сацыяльна-эканамічныя пераўтварэнні і ажыццэўлена ленінская праграма нашай партыі па нацыянальнаму пытанню, што садзейнічала небываламу росту эканомікі і росквіту культуры ўсіх народаў нашай Краіны Саветаў, умацаванню нашай абароннай магутнасці і заснаванню на раўнапраўі непарушнай брацкай дружбы ўсіх нацыянальнасцей.

Вось чаму да гэтых эпохальных дасягненняў, якіх дабіўся наш народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі, прыкавана ўвага мільёнаў людзей ва ўсім свеце, якія шукаюць выхаду з супярэчнасцей капіталізму. А народы, што скінулі ярмо каланіяльнага прыгнёту, натхнёны нашым прыкладам, становяцца на светлы шлях сацыялізму, па якім востра больш чым паўстагоддзя крочыць наша краіна.

І мы ўпэўнены, што недалёка той дзень, калі на ўсёй зямлі назаўсёды будзе закончана з эксплуатацыяй чалавека чалавекам, скрытым і лужым каланіялізмам, расавай няроўнасцю, і народы свету, малыя і вялікія, стаўшы на ленінскі шлях дружбы, будуць жыць у міры і згодзе.

Дружба нашых народаў мае глыбокія карані. Яна мацнела і загартоўвалася ў рэвалюцыйнай і вызваленчай барацьбе супраць самадзяржаў, супраць класавых ворагаў, супраць імперыялістычных інтэрвентаў, у агні Айчынай вайны і на слаўных новабудовлях п'яцігодак.

Ленінская дружба народаў стала зместам нашага жыцця, і мы ёй абавязаны ўсім сваім дасягненнямі і перамогамі.

«Сябры пазнаюцца ў бядзе», — гаворыць народная мудрасць. Беларускі народ заўсёды будзе ўдзячны вялікаму рускаму народу і ўсім брацкім народам нашай Радзімы за іх дапамогу ў суровыя гады цяжкіх выпрабаванняў вайны, удзячны за тую велзарную дапамогу,

якая была аказана ў пасляваенныя гады аднаўлення і будаўніцтва нашай рэспублікі і якую мы ўсе адчуваем штодзённа ва ўсіх нашых справах, пачынах і планах.

Дружба! Мы заўсёды яе адчуваем у поціску нашых брацкіх рук, у кожнай скібе нашага хлеба, у нашых сумесных марах і імкненнях; мы яе бачым у светлым абліччы Радзімы, у радасных вачах нашай дзетвары, у палымнеючым ззянні нашага сцяга; мы яе чуем у рытмічным гуле нашых фабрык і заводаў, турбін і трактараў, у палёце міжпланетных караблёў і ў нашых звонкіх песнях.

Асабліва яркае адлюстраванне знайшла наша ленінская дружба ў нашай шматнацыянальнай савецкай літаратуры, якая сёння гаворыць больш чым на 70 мовах народаў СССР, якім Савецкая ўлада стварыла ўсе неабходныя ўмовы для свабоднага, раўнапраўнага і шчаслівага жыцця, для гарманічнага развіцця і росквіту іх нацыянальнай па форме і сацыялістычнай па зместу культуры.

Вось чаму гэта літаратура карыстаецца нязменнай любоўю ў сваёй краіне і за яе межамі, аб чым сведчаць небывалыя ва ўсёй гісторыі друкаванага слова шматлікія тыражы кніг савецкіх пісьменнікаў і пераклады іх твораў амаль на ўсе мовы свету.

Мы, беларускія пісьменнікі, ганарымся тым, што ў радзе лепшых твораў савецкай літаратуры стаць і творы нашых пісьменнікаў, якія дзякуючы перакладам на рускую мову атрымалі пачуццё ў шырокі свет. Гэта ў першую чаргу творы нашых класікаў Купалы, Коласа, Багдановіча, творы Лынькова, Крапівы, Броўкі, Куляшова, Панчанкі, Лужаніна, Мележа, Шамякіна, Брыля, Быкава і многіх іншых. Нельга пераацаніць велзарнай значнасці перакладаў нашых твораў на рускую мову — мову нашай дружбы, нашых міжнародных сувязей, якую цяпер, згодна са статыстыкай, ведае кожны паўмільярд людзей у свеце.

Мы бязконца ўдзячныя, гаворыць далей Максім Танк, нашым рускім сябрам, якія працягваюць і далей развіваць слаўныя горкаўскія і фадзееўскія традыцыі нашага брацтва, што вядзе да ўзаемазнага ўзбагачэння нашых літаратур. Амаль у кожным друкаваным органе мы зноўдзем пераклады прозы, пад-

боркі вершаў з брацкіх літаратур. Сёння на беларускай мове гучаць творы Шалахава, Твардоўскага, Пракоф'ева, Рыльскага, Малышкі, Нагнібеды, Судрабална, Мусы Джаліля, Межэлайска, Айтмагава, Гамзатава, Зульфій, Кугульцінава і многіх, многіх іншых. Напярэдадні слаўнага 50-годдзя СССР на ўкраінскай мове выйшла найбольш поўная двухтомная анталогія беларускай паэзіі. Такая ж анталогія ўкраінскай паэзіі рыхтуецца намі да выдання на беларускай мове. Немагчыма пералічыць усё тое, што зроблена нашымі творчымі саюзамі, рэдакцыямі газет, часопісаў, выдавецтвамі. Цікавыя планы ў нас на будучыню.

Шматнацыянальная савецкая літаратура з'яўляецца адной з самых цікавых з'яў ва ўсёй сучаснай культуры чалавецтва. Яна ўвабрала ў сябе ўсе лепшыя дасягненні савецкай класікі, каштоўнейшую спадчыну літаратуры нашай краіны і на новай аснове сацыялістычнага гуманізму далей развівае іх прарасіўныя традыцыі. Гэта літаратура ўпершыню падняла на п'едэстал чалавека працы, стваральніка новага жыцця, барацьбіта за светлую будучыню чалавецтва — камунізм. Яна не абмяжоўваецца нейкімі сваімі вузканцыянальнымі рамкамі, а, прасякнутая ўдзячным пачуццём савецкага патрыятызму і інтэрнацыяналізму, як па ідэйнаму гучанню, так і па форме з'яўляецца самай прагрэсіўнай і самай наватарскай.

Партыя заўсёды клапацілася, каб наша літаратура развіталася ў цесным кантакце з жыццём. Гэтак у значнай ступені садзейнічаюць творчыя сувязі пісьменнікаў, сустрэчы з рабочымі, калгаснікамі, і, асабліва, сумесныя паездкі, такія, як на Далёкі Усход, Алтай, у Краснарскай краі, Данбас, на Кубань, па памятных ленінскіх мясцінах, па слаўных дарогах рэвалюцыйных падзей, Айчынай вайны, партызанскіх зонах, на шматлікія будоўлі п'яцігодкі. Не даўна, што ў нашай літаратуры апошніх гадоў усё больш прыкметна адчуваецца падых бязмежных прастораў нашай Радзімы і павялічваецца кола тэм.

Тыдзень літаратуры народаў СССР у Беларусі, гаворыць у заключэнне Максім Танк, з'яўляецца хваляючай і знамянальнай падзеяй у культурным жыцці рэспублікі, сведчаннем росту нашых

творчых сіл, нашай пісьменніцкай справаздачай перад народам і партыяй, якой мы, савецкія пісьменнікі, бязмежна ўдзячныя за яе клопатлівыя адносіны і дапамогу ва ўсіх нашых творчых і арганізацыйных справах і пачыненнях. Савецкія пісьменнікі будуць яшчэ больш актыўна адстаіваць і развіваць асновы партыйнасці і народнасці нашай літаратуры сацыялістычнага рэалізму, нястомна змагаючыся за яе ідэйны і мастацкі ўзровень, за творчую і жанравую разнастайнасць.

Мы бязконца рады, што нам, савецкім пісьменнікам, выпала шчасце зброяй свайго слова змагацца за ажыццяўленне неўміручых ідэй Леніна, за мірнае супрацоўніцтва паміж народамі, за перамогу камунізму.

На трыбуне — кіраўнік дэлегацыі літаратараў РСФСР вядомы рускі пісьменнік Віталій Закруткія. Цёпла і пранікліва гаворыць ён аб дружбе народаў СССР, аб людзях нашай рэспублікі.

— Для нас, расійскіх пісьменнікаў, — сказаў ён, — вялікі гонар быць гасцямі Беларусі — рэспублікі, якую мы глыбока любім і паважаем, рэспублікі-партызанкі і нястомнай працоўніцы. Мы спадзяёмся, што вынесем вялікія ўражанні ад сустрэч з гераічным беларускім народам і гэтыя ўражанні выкажам у сваіх новых творах — раманах і апавяданнях, вершах і пазмах. Мы горача і сардэчна перададзім іх нашым чытачам, з якімі будзем сустракацца, калі прыедзем дадому.

Мы па-брацку шчаслівыя і па-таварыску шчыра радуемся поспехам беларускай літаратуры. Сёння яе па праву можна назваць байцом прэдняга краю за вялікія ідэалы. Яна нясе ў сабе ідэй пралетарскага інтэрнацыяналізму і рэвалюцыйнага гуманізму. Яна — раўнапраўная сястра ў адзінай сям'і ўсіх нашых брацкіх літаратур. А дружна-справядлівай і добразычлівай крытыцы.

Пісьменнік падкрэслівае, што свайго росквіту беларуская літаратура дасягнула дзякуючы ўзаемасувязі з усімі брацкімі літаратурамі, заснаванай на добрым творчым узаемаўплыве — абмене вопытам, працягу і развіцці перадавых традыцый, прынцыповай, бескампраміснай, але справядлівай і добразычлівай крытыцы.

Выступленне Віталія За-
крутка было сустрэта пра-
цяглым апладысмантамі. Гэ-
та сардэчнае адабрэнне яго
слоў з'явілася і знакам глы-
бокай удзячнасці вялікай
рускай саветскай літаратуры,
якую ён прадстаўляе.

Выступае прадстаўнік пісь-
менніцкай арганізацыі Украі-
ны Аляксей Палтарацкі. Ад
мя сабратаў на піру і шмат-
мільённай арміі чытачоў
Саветскай Украіны ён пе-
радае гарачае прывітан-
не брацкаму беларускаму
народу.

— У 1950 годзе я быў у
Мінску, — гаворыць Аляк-
сей Палтарацкі. — Я бачыў
малады і адбудаваны горад.
Аб ім я пісаў у нашай укра-
інскай прэсе нарысы, рас-
казваў аб планах мінчан.
Прыемна чуць і гаварыць аб
вялікіх планах, але яшчэ
больш прыемна бачыць іх
ажыццёўленымі.

Цяперашні прыезд у сталі-
цу Беларусі прыемна здзіў-
ляе мяне зменамі, якія адбыліся.
Мы пабывалі на заводзе
імя Арджанікідзе, сваімі ва-
чыма убачылі нараджэнне
«разумных» машын. Гэта са-
праўды крок у новую эпоху.
Мяне ахапіла гордасць за
саветскі народ, за яго роз-
ум, талент. Ён творыць цу-
ды.

— Хочацца сказаць, —
працягвае Аляксей Палтарац-
кі, — што ўкраінскія пісьмен-
нікі, як і іх калегі ва ўсіх рэ-
спубліках, сустракаюць 50-год-
дзе ўтварэння СССР з новымі
творамі. У іх яны імк-
нуцца паказаць духоўную
энергію ўсіх народаў-братоў,
ствараюць прывабны для ўсіх
сумленых людзей планеты
вобраз нашага сучасніка —
чалавека Саюза Саветскіх Са-
цыялістычных Рэспублік.

Калмыцкі паэт Міхаіл Ха-
нінаў навекі парадніўся з
зямлёй Беларусі, дзе змагаў-
ся ў радах народных месці-
цаў. Беларускі народ мае
права лічыць сваімі сынамі
ўзбекскага мастака слова
Султана Джуру, паэта Гру-
зіі Мірзо Гелавані і многіх
іншых літаратараў Краіны
Саветаў, якія гераічна змага-
ліся супраць фашызму на бе-
ларускай зямлі.

У бітвах Вялікай Айчын-
най пісьменнікі з асаб-
лівай сілай пазналі цану
дружбы, узаемавыручкі і
ўзаемадапамогі людзей, аб-
яднаных адным пацудоў:
любоўю да Радзімы і няна-
вісцю да ворага.

Аб гэтым брацтве, праве-
раным у баях, усхвалявана
гаварыў калмыцкі паэт Да-
від Кугульцінаў. Ён падзя-
ліўся думкамі аб высокай
дружбы і агульнасці інтарэ-
саў усіх народаў-братоў
вялікага Саветскага Саюза, аб
ўзаемаўзбагачэнні нацыя-
нальных па форме, сацыялі-
стычных па зместу літаратур
ўсіх рэспублік.

— Нам прыемна сёння ба-
чыць адроджэння гарады і
вёскі Беларусі, — сказаў па-
эт, — яе абноўленую зям-
лю. Радасна адзначыць, што
ўсе гэтыя змены, вялікая
стваральная праца белару-
скага народа знаходзяць сваё
адлюстраванне ў сённяшняй
нацыянальнай літаратуры,
якая карыстаецца папуляр-
насцю і ў калмыцкага чыта-
ча.

На маёй роднай мове,
працягвае Давід Кугульці-
наў, гучаць цяпер многія
творы беларускіх пісьменні-
каў. Знаёмчыся з імі, пра-
цоўныя калмыкі знаёмяцца
з поспехамі і дасягненнямі
брацкага народа, з самой яго
душой.

Камуністам — людзям
высокай ідэйнай загартоўкі,
бязмежнай адданасці справе
Партыі, справе Леніна, лю-
дзям крышталёва чыстай ду-
шы, якія сталі ў наш час са-
праўднымі рулявымі зямлі,
прывяціў свой верш белару-
скі паэт Максім Лужанін.
Вось заключная строфа яго
вершаванага выступлення:

Дзень развіднёў. Прастор і
шырок, і вялік.
Развязаецца партыі сцяг
непахісны.
І ад шостаі часціны па
цэлай зямлі
Найвышэйшую праўду і
волю ўзялі
Камуністы, сыны
камуністаў!

Дзе б ні жыў саветскі ча-
лавец, да якой бы нацыяналь-
насці ні налегаў, — сёння
мысліць ён маштабамі ўсёй
Саветскай краіны, жыве яе
трывогамі і радасцямі, па
праву лічыць сябе ўдзельні-
кам усіх здзяйсненняў яе на-
родаў. Немалы ўклад у на-
раджэнне і выхаванне гэтага
пацудоўна агульнасці, савет-
скага патрыятызму ўнесла на-
ша шматнацыянальная літа-
ратура.

Добрую службу саслужыць
выхаванню такога пацудоўна
і пранікнёна вершы вядомага
паэта Віктара Бокава «Я
русский». З гордасцю і поў-
ным правам паэт гаворыць:

Я русский, но зачем
кличешься
Великостью своей?
Я просто
Моя мечта, как тройка,
мчитесь.
Она теперь у самых звезд.
Я и Титов, я и Гагарин,
Я и в тени и на виду.
Над дымом мартовских
проталин
Бьет крыльями мой гимн
труду.
Кому колодец нужен —
вырою,
Понадобится — дом
срублю.
Все потому, что землю
милую,
Свое Отечество люблю.

Набліжаецца гістарычная
дата паўвекавага юбілею
Саветскага Саюза. Але з ко-
жным годам малодзея Краіна
Саветаў. Маладзёўчыя яе га-
рады і вёскі, яе бязмежныя
прасторы. Усё большай ра-
дасцю азараецца жыццё наро-
да. Аб гэтым вобразнай мо-
вай паэзіі раскажаў на ве-
чары пасланец Узбекістана Тал-
кун Імамхаджаеў.

Нізкі паклон ад пісьменні-
каў і ўсіх працоўных Ленін-
града перадаў прысутным
Уладзімір Дзягілеў.

Лёс ленинградца склаўся
так, што пасля прарыву бла-
кады ён з роднага горада тра-
піў у Беларусь, удзельнічаў
у яе вызваленні. У памяці
пісьменніка захаваўся пала-
чы Мінск, руіны беларускіх
гарадоў і вёсак. І цяпер ад-
ноўлены цудоўны горад, ад-
роджаная Беларусь здаюцца
яму сапраўды цудам.

— Вялікая Айчынная вай-
на, — сказаў пісьменнік, —
правяла пробу звышмоцнага
сплаву, які называецца
СССР.

Баявое брацтва перарасло
ў брацтва працоўнае, у брац-
тва літаратур. Ленінград-
цы высока цэняць леп-
шыя творы беларускіх пісь-
меннікаў, з якімі знаёмы
па выдадзенай у горадзе на
Няве ў хуткім часе пасля
вайны анталогіі беларускай
літаратуры, па кнігах і пера-
кладах, якія публікуюцца ў
перыядычных выданнях.

— Я ўпершыню прыехаў
у Саветскую Беларусь, — га-
ворыць казахскі паэт Кай-
рат Жумагаліеў. — Шчаслі-
вы, што гэта сустрача з брац-
кай рэспублікай адбылася
іменна напярэдадні 50-год-
дзя ўтварэння Саветскага
Саюза. Тыдзень літаратур на-
родаў СССР, які праходзіць
у Беларусі, пацвярджае, што
дружба народаў — гэта і
дружба літаратур. Цяпер ге-
роі многіх беларускіх твораў
гавораць па-казахску, а мас-
тацкае слова нашай рэспуб-
лікі, перасягнуўшы праз ты-
сячы кіламетраў, знайшло
сваіх паклоннікаў сярод чы-
тачоў Беларусі.

Мы наведлі трактарны за-
вод, пазнаёмліліся са ства-
ральнікамі машын, якія
добра вядомы сельскім пра-
цаўнікам Казахстана. Я
быў усхваляваны і да глы-
біні душы расчулены
той цеплынёй і ўвагай, з
якой сустракалі нас мінскія
трактарабудаўнікі. Мне пры-
емна адзначыць, што яны

тонка адчуваюць і глыбока
разумеюць паэзію. Упэўне-
ны, што ўражання ад гэтых
сустрэч выльюцца ў радкі
новых вершаў, якія раска-
ваюць аб стваральнай працы
мінчан, вялікім брацтве на-
родаў Саветскага Саюза.

— Знамянальна, што гэты
Тыдзень брацкіх літаратур
народаў СССР праходзіць
напярэдадні вялікага юбі-
лею — 50-годдзя ўтварэння
СССР, — гаворыць пасланец
пісьменнікаў Кіргізіі Тален
Шамшыеў. — Тут, у Бе-
ларусі, сустрэліся прадстаўнікі
многіх нацыянальных літа-
тур, і беларускі народ суст-
ракае нас як родных братоў.
Мы бачым вялікі поспехі
Беларусі, якая ў адзінай са-
ветскай сям'і ідзе вялікім шля-
хам ажыццяўлення планаў
камуністычнага будаўніцтва.

Тален Шамшыеў раскажаў
аб пераменах, якія адбыліся
ў яго рэспубліцы за гады
Саветскай улады. Ён падкрэ-
сліў, што пераўтварэнні ў Кі-
ргізіі былі б немагчымымі без
брацкай дапамогі вялікага
рускага народа, усіх народаў-
братоў шматнацыянальнай
Краіны Саветаў. Вялікія по-
пехі, якіх дасягнула Кіргізія,
непарыўна звязаны з імем
Леніна, які ўказаў усім пры-
гнечаным народам шлях да
свабоды і шчасця.

— Мы з вялікім натхнен-
нем услаўляем новае жыццё,
— падкрэсліў кіргізіскі
пісьменнік. — Бо яно адкры-
вае вялікія магчымасці для
творчасці, для стваральнай
працы. Само гэта жыццё —
як песня.

Выступае таджыкскі паэт
Хабібула Файзула:

— Мы жывём у краі вы-
сокіх гор, але заўсёды адчу-
ваем сябе блізкімі і жаданымі
ва ўсіх брацкіх рэспублі-
ках Краіны Саветаў.

Таджыкі на сваёй роднай
мове чытаюць творы брацкіх
саветскіх літаратур, у тым лі-
ку і беларускіх паэтаў і пра-
заікаў — Якуба Коласа,
Петруся Броўкі, Максіма
Танка, Івана Мележа і ін-
шых.

Усё, што мы, саветскія пісь-
меннікі і паэты, ствараем на
многіх мовах народаў, — га-
ворыць паэт, — гучыць сім-
фоніяй вечнай, непарушнай
дружбы і брацтва.

Туркменскі пісьменнік Ка-
калы Бердыеў раскажаў у
сваім выступленні аб вялікай
сіле дружбы народаў СССР.

50 гадоў назад многія
сыны нашай Радзімы разам
з туркменамі ўстанавілі
ў пясах Кара-Кумаў Са-
ветскую ўладу. У гады вялі-
кай Айчыннай вайны сыны
Туркмені плячо ў плячо з
рускімі і ўкраінцамі, літоў-
цамі і грузінамі абаранялі
свяшчэнную зямлю Белару-
сі — саветскую зямлю!

Непісьменны ў мінулым
туркмен сёння на сваёй род-
най мове чытае Твардоўскага
і Ганчара, Купала і Танка.
Шамякіна і Межэлайца і
многіх іншых пісьменнікаў
вялікай Краіны Саветаў.

Аб падобным лёсе савет-
скіх народаў, абяднаных не-
парушнай дружбаю, аб непар-
ыўным адзінстве брацкіх
літаратур гаварылі ў сваіх
выступленнях азербайджан-
скі паэт Нарыман Гасан-
зад і армянскі пісьменнік
Варткес Вабаян.

— Першыя сустрэчы з бе-
ларускімі чытачамі, — ска-
заў маладзёжскі пісьменнік
Уладзімір Бяшляга, — пака-
залі, як гарача яны любяць
і цэняць таленавітае слова
мастана. Мы яшчэ раз адчу-
лі, якая адказнасць ляжыць
на нас, пісьменніках, перад
народам, чые спадзяванні і
думкі мы адлюстроўваем.
Мы абавязаны тонка адчу-
ваць і вывучаць жыццё, ве-
даць яго, праўдзіва адлюст-
роўваць у творах.

Можна з упэўненасцю ска-
заць, што гэта свята, прысве-
чанае 50-годдзю ўтварэння
Саветскага Саюза, паслужыць
справе збліжэння брацкіх лі-
таратур.

Аб цеснай дружбе народаў,
аб узаемных кантактах літа-
ратараў рэспублік-сясцёр га-

варыў вядомы літоўскі паэт
Альфонсас Малдоніс. Ён так-
сама падкрэсліў, што літара-
турныя сувязі, ажыццёўле-
ныя ў розныя гістарычныя
перыяды, былі карыснымі і
неабходнымі для абе-
дзюх літаратур. Яны са-
дзейнічалі дружбе на-
родаў, дапамагалі глыбей
разумець нацыянальны асаб-
лівасці характару, узбагачалі
літаратуру кожнай рэспублі-
кі. Цяпер у Літве добра вядо-
мы імяны і творы многіх бе-
ларускіх пісьменнікаў.

Палыміяны патрыятычныя
радкі Купала, што клікалі да
брацтвы з нямецкім фашыз-
мам, перакладзеныя на літоў-
скую мову Саламеяй Нерыс,
верна служылі саветскім воі-
нам, беларускім і літоўскім
партызанам, якіх змагаўся
супраць карычневай чумы,
за свабоду і незалежнасць
вялікай Саветскай Радзімы.

Нам прыемна, падкрэсліў
Альфонсас Малдоніс, што і
чытачам брацкай Беларусі,
як і іншых рэспублік,
знаёмы імяны Крысціянаса
Данялайца, Эдуардаса Ме-
жэлайца, Юозаса Балтушы-
са, Анастаса Венцлавы і ін-
шых пісьменнікаў, што лі-
тоўскае літаратурнае слова
карыстаецца папулярнасцю ў
нашай краіне.

Пад дружныя апладысмен-
ты ўдзельнікі веча ра
латвійскі паэт Еранім Стулпан
прачытаў свой верш аб рада-
сці стваральнай працы на
карысць Радзімы, аб шчасці
тых, хто ўмее працаваць
творча і натхнёна. Закончыў
ён свой верш такімі словамі:

Я видел: «Праца»
волшебству сродни!
Когда в согласьи
с «працой» человек,
Когда друг друга свято
чтят они,
Им на земле дается
долгий век.

— Нашы беларускія сяб-
ры, — сказаў у сваім вы-
ступленні эстонскі паэт Олеу
Пыгі, — паказалі нам сёння
помнік народнаму паэту Бе-
ларусі Я. Купала. Мы любя-
валіся гэтым выдатным тво-
рам мастацтва. Вельмі пры-
емна бачыць павагу, якую
праўдзіва саветскія людзі
да вялікага сына беларускага
народа.

Прамоўца гаворыць аб
адзінстве брацкіх літаратур.
У заключэнне веча
Максім Танк ад імя прысут-
ных сардэчна падзякаваў га-
сцям за выступленні, за
ўдзел у Тыдні літаратур са-
ветскіх народаў, праходзячым
у Беларусі і прысвечаным
50-годдзю ўтварэння СССР.
пакадаў ім здароўя, шчасця
і поспехаў у працы ў славу
нашай Радзімы.

Затым адбыўся вялікі
святочны канцэрт.

Раніцай 12 верасня пісь-
меннікі брацкіх рэспублік
разам са сваімі беларускімі
калегамі прыйшлі на плошчу
Перамогі.

Многія з іх — удзельнікі
Вялікай Айчыннай вайны,
апаленыя яе грозным агнём.
Саветскія пісьменнікі, якія
змагаўся разам з усёй
краінай у салдацкім страі
і ў радах партызан, пры-
свяцілі самым натхнёным
кнігі ўсенароднаму подзвігу
сваёй краіны, гістарычным
бітвам і перамогам над фашы-
змам.

Нямала такіх кніг і на ра-
хунку сённяшніх гасцей Бе-
ларусі. Цяпер яны ў жалоб-
ным маўчанні замёрлі ля
Вечнага агню перад помні-
кам-абеліскам воінам Савет-
скай Арміі і партызанам Бе-
ларусі, якія загінулі ў баях
за вызваленне нашай Радзі-
мы ад нямецка-фашысцкіх
захопнікаў.

Няма ў краіне народа, сы-
ны і дачкі якога не змага-
ліся б на беларускай зямлі.
Вядомыя і безымяныя, яны
крыўдзілі і самі жыццём сва-
ім змацавалі і ўсталывалі не-
парушае брацтва ўсіх савет-
скіх нацый, падзвігам сваім
завяшчалі ўмацоўваць яго
будучым пакаленням.

Кіраўнік дэлегацыі пісь-
меннікаў РСФСР Віталій За-

круткін і народны паэт Бе-
ларусі Максім Танк ад імя ўсіх
удзельнікаў тыдня ўсклалі
ля падножжа абеліска вянок
— даніну ўдзячнасці героям,
сімвал завешчанага імі адзі-
нства, сімвал непарушнай
злітнасці народа, мастакоў
слова ў барацьбе за светлыя
камуністычныя ідэалы.

Адным са светлых прыкла-
даў вернасці гэтым ідэалам,
вернасці народу і партыі быў
і застаецца адзін з заснаваль-
нікаў саветскай беларускай
літаратуры — народны паэт
Янка Купала. Яго палымія-
ныя словы «Я ўсе свае сілы,
думы, парывы майго сэрца
адам народу, партыі Лені-
на» сталі дэвізам кожнага
пісьменніка-патрыёта.

Сёння Янка Купала на ста-
годдзі ўзніўся ў бронзе, ў
сваім родным Мінску. Як на
спатканне з жывым, прыш-
лі да помніка яму госці на-
шай сталіцы, беларускія літа-
ратары, Пісьменнікі ўсклалі
кветкі ля гравітнага ўзгорка,
па якому вечна крочыць на-
сустрач услаўленаму ім са-
ветскаму брацтву неўміручы
Купала.

Многія з гасцей — упер-
шыню на зямлі нашай рэспу-
блікі. Яны не бачылі руін,
з якіх узняўся дзяперашні
прыгажун-Мінск. Усе народы
краіны прыйшлі тады на да-
памогу Беларусі, у працы
прадоўжыўшы эстафету брац-
тва, змацаванага крывёй біт-
ваў. І горад адраджэўся, стаў
прыгажэйшы, чым быў.

Па шырокіх зялёных прас-
пектах Мінска пралёг шлях
гасцей на першае спатканне
з рабочым класам белару-
скай сталіцы.

Госці разам з пісьменніка-
мі Беларусі пабывалі на за-
водах імя Арджанікідзе, аў-
таматычных ліній, гадзінніка-
вым і трактарным.

Як самых дарагіх і жада-
ных сяброў прымалі пісьмен-
нікаў заводскія калектывы.
Іх знаёмлілі з вытворчасцю, з
развіццямі тэхнікі, створанымі
розумам і рукамі заводскіх
наватараў. Пісьменнікам да-
кладвалі аб поспехах на ва-
хне другога года дзевятай пя-
цігодкі.

На кожным з гэтых прад-
прыемстваў адбыліся сустра-
чы з пісьменнікамі, дзе май-
стры слова расказалі рабоч-
чым аб напружанай працы
празаікаў і паэтаў, драматур-
гаў і публіцыстаў сваіх рэспу-
блік, якія разам з усім на-
родам рыхтуюць творчыя па-
дарункі юбілею СССР.

Сярод пісьменнікаў, якія
прыехалі на трактарны, быў
і саратаўскі празаік Мікалай
Шундзік. Тыповы для адно-
сін паміж саветскімі людзьмі
яго асабісты лёс. Беларусь
па паходжанню, ён доўга жыў
на Далёкім Усходзе. Працу-
ючы настаўнікам у чукотскім
качэўі, ён несе веды і культу-
ру маленькаму народу, які
не меў да Саветскай улады
ўласнай пісьмовасці. Людзі
далёкай Чукоткі сталі героі-
мі яго першых твораў.

Цяпер Мікалай Шундзік
— галоўны рэдактар часопіса
«Волга», на старонках якога
часта а'яўляюцца імяны паэ-
таў і празаікаў многіх наро-
даў краіны, у тым ліку бел-
арускіх аўгараў.

Спадабаліся рабочым тракт-
тарнага завода вершы Гіям-
дара Рамазанова і яго рас-
каз аб роднай Башкірыі.
Дружнымі апладысмантамі
адзначалі слухачы верш аб
казахскім хлапцукі, прачыта-
ны Кайратам Жумагаліевым.
Словы маленькага героя вер-
ша, які марыць аб прафесіі
ўрача, прагучалі як дэвіз са-
мога пісьменніка-гуманіста:

«Я буду так лечить
людей,
Чтоб люди никогда не
умирали!»
(БЕЛТА).

ПЕРАКЛІЧКА СЯБРОЎ

Альфонсас МАЛДОНІС

Літва

Свет чалавека — дальнія арбіты
У невымернай зорнай іх красе,
Свет чалавека — дзёрзкі той набытак,
Што нам з сабой фантазія нясе.
Свет чалавека — у тайзе палатка,
Акно ў сцяне і даляў перазвон,
Свет чалавека — вечная загадка,
Якую разгадаць імкнецца ён.
Усе дзесяць муз стаяць на п'едэсталах,
Як дзесяць дзіўных сонечных сяцёр,
Ляціць Зямля ў абшарах небывалых,
Сваім дыханнем будзючы прастор.
Ракеты праплываюць зорнай трасай,
Высочваюць радары іх намер.
І на раялі дзён мінулых страсці
Гучаць зусім не камерна цяпер.

Якое дзіва — разумець вярчэнне
Зямлі, дзе сны і подзвігі твае,
І ўсёй істотай зведаць прыцяжэнне
Яе трывог і хуткасцей яе!
Усё глыбей і шырай перад намі
Штодзённа адкрываецца яна
З вяршынямі, раўнінамі, гарамі
І з быстрынёю, што не знае дна.
Не бойцеся, хто нарадзіцца мае,
Заходзьце ў наш зямны цудоўны дом,
Нішто нас у дарозе не стрымае,
Мы з лабірынта да святла ідзем!
Паветра ўдоставь будзе вам і хлеба,
Сваіх лятункаў і сваёй бяды.
Навекі будзе ясным ваша неба,
Душа — празрыста чыстаю заўжды.

Пераклаў П. МАКАЛЬ.

Петру ЗАДНІПРУ

Малдавія

СТАРЫЯ КАМУНІСТЫ

Гады пралятаюць.
А сэрца ўсё ные,
Калі я прыгадваю,
як неўпрыкмет
Жыццё пакідаюць партыйцы старыя,
Людзі,
што ачалавечылі свет.
Гады пралятаюць.
Не меншыцца гора
Ад страты старэйшых сяброў і братоў.
Шляхі іх —
як быццам шляхі метэораў,
Прарэзалі цемень дрымотных
вякоў.
І вось адыходзяць,
як першыя домны,
Дзе ўжо адгудзеў рэвалюцый
метал,

Партыйцы —
наперад ішоў хто нястомна,
Хто першую сцэжку ў наш век пратаптаў.
Не трэба ні слёз,
ні цяжкіх манументаў.
Хай пухам зямля ім!
Не плачце, сыны!
Надзея і болем пяці кантынентаў
Перахварэлі дарэшты яны.
Ніяк не змірыцца нам з гэтай
стратай.
Да нашых нашчадкаў праз далі
вякоў
Вяртацца вы будзеце
песняй і славай,
Старэйшыны партыі
бальшавікоў!

Пераклаў А. ГРАЧАНІКАЎ.

Віктар БОКАЎ

Расія

РЭЧКА РОСЫНЬКА

Спадабалася рэчка Росынька—
Дзеўчанё вясковае светлае —
Невядомая, надта просценькая,
Невядомасцю той адметная.
Сваё рэчышча то карункамі
Выплятае, а то ўзорамі.
Ноччу жнівёнскай цецярुक
у ёй,
Нібы зерні, выключэ зорачкі.
І дзяўчаты — лілеі белыя —
Да ракі праклалі дарожаньку,
А адна спалохана: «Бегла б я,

Ды хапае хтосьці за ножанькі.
Ой, дзяўчаткі, ратуйце!»
Смешная!
Так заблытацца ў канюшыніку!
Ды хутчэй жа ідзі, няспешная,
Выбірайся сюды, дзе шырака!
Цёмна косанька, рэчка
Росынька!
Над дзявочай тваёй галоўкаю
Перазвоньваюць травы росныя,
Песні радасныя салоўкіны!

Пераклала В. ШПАТАВА.

Турар КАЖАМБЕРДЫЕЎ

Кіргізія

ДАЛОНЬ

Дзе прайшла навальніца,
дзе павалены клён, —
я знайшоў птушаня,
пасадзіў на далонь.
Стала мяккім гняздзечкам
жывая далонь.
Адпускаю шпачка!
Зноў вяртаецца ён.

О, далонь!
Ты — калыска
птушанят і байца.
У цябе ні пачатку няма,
ні канца.
О, далонь!
Як ты справішся
з ношай такой? —
шар зямны на далоні
ў трывозе зямной.

Пераклаў М. ФЕДЗІОКОВІЧ.

Кнігі пісьменнікаў братніх рэспублік на беларускай мове.

ТВОРЫ
ГУЧАЦЬ У ЦЭХАХ

Мінскі завод аўтаматычных ліній — адно з буйнейшых прадпрыемстваў краіны. Прадукцыя яго добра вядома ва ўсіх кутках Савецкага Саюза. Прадпрыемства інтэрнацыянальнае. Працуюць тут беларусы, украінцы, рускія, а таксама прадстаўнікі іншых нацыянальнасцей. Многія, вядома, цікавіцца навінамі літаратуры народаў братніх рэспублік. Вось чаму на сустрэчы з удзельнікамі Тыдня літаратуры народаў СССР, якая адбылася 12 верасня, было ажыўлена. Да рабочых прыехалі Іван Сварнык і Халіда Гасілава, Талкун Імамхаджаеў і Уладзімір Дзягілеў, Іосіф Васілеўскі, Леанід Прокша і Альфонсас Малдоніс. Узначальваў групу народны пісьменнік Беларусі, лаўрэат Ленінскай прэміі Іван Мележ.

Іван Мележ кратава расказвае аб творчым шляху лінгвіста Уладзіміра Дзягілева. Так ужо атрымалася, што жыццёвы шлях пісьменніка звязаны і з беларускай зямлёй. Пасля прарыву варожай блокады ён ваяваў на другім Беларускім фронце. Уладзімір Дзягілеў, які выступіў затым, перадаў рабочым завода прывітанне ад лінгвістаў.

— Я з поўным правам магу сказаць, — прызнаецца пісьменнік, — што Беларусь родная і для мяне.

Урач па прафесіі, У. Дзягілеў некалькі кніг прысвяціў медыкам. Плённа распрацоўвае ён і рабочую тэму. Вось ужо 12 гадоў пісьменнік падтрымлівае цесную сувязь з калектывам завода «Электрасіла». Аповесці «Вечнае дрэва», «Спацьканне з юнацтвам», сцэнарый фільма «Васемнаццаць малых хлопцаў» — творчы вынік гэтай дружбы. Чытачы — рабочыя высока ацанілі працу пісьменніка — яму прысвоена званне ганаровага электрасілаўца. Цяпер мінскім рабочым

У. Дзягілеў чытае ўрывак з новай аповесці «Гвардзейцы». Яе дзельна адбываецца на тэрыторыі Беларусі, пад Асіповічамі. У эпізодзе раскажана аб цяжкай, поўнай паўсядзённага гераізму працы ваенных урачоў.

Іван Сварнык на Украіне добра вядомы, як паэт і перакладчык твораў беларускіх пісьменнікаў. На сустрэчы ён гаворыў аб агульнасці лёсаў беларускага і украінскага народаў, аб тых цесных сувязях, якія існуюць паміж літаратарамі. І хоць свае новыя байкі ён чытаў на украінскай мове, рабочыя добра зразумелі аўтара. Лепшае сведчанне таму — дружныя апладысменты.

З цікавасцю слухалі прысутныя вершы Іосіфа Васілеўскага, паэта, які піша на рускай мове. Прачытаў ён у перакладзе і верш Кастуся Кірэнкі «Беларусь — Расія», які ўводзіць у кнігу «Беларуская лірыка».

Потым зноў выступіў народны пісьменнік Беларусі Іван Мележ. Добрая сардэчная атмасфера панавала да канца абедзеннага перыяду. На памяць аб гэтай сустрэчы гасцям былі ўручаны значкі, выпушчаныя ў гонар дзесяцігоддзя завода.

З рабочымі сустрэлася і другая група пісьменнікаў на чале з Леанідам Прокшам.

Пасля чытання твораў беларускіх пісьменнікаў і госці пазнаёміліся з работай прадпрыемства, сустрэліся з лепшымі людзьмі. Герой Сацыялістычнай Працы, вядомы рэжысёр А. Віташкевіч раскажаў аб сваёй рабоце, а майстар І. Блок — аб станках з праграмным кіраваннем.

Сустрэчы, якія адбыліся на заводзе, запамінацца і рабочым, і пісьменнікам — у сэрцах усіх яны пакінулі добры след.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

ТЫДЗЕНЬ братніх літаратур у Беларусі стаў тыднем незабыўных сустрэч. Чытачоў — з аўтарамі знаёмых твораў, з паэтамі, чые вершы сталі любімымі песнямі. Сяброў па творчасці. Братоў на зброі.

...У 1944 годзе ў Празе рассталіся сябры — лейтэнант Ул. Жукаў і капітан А. Кажушкоў. Усю вайну праслужылі яны ў адным кулямётным батальёне. 23-гадовы Анатоль з Беларусі, 20-гадовы Валодзя з Іванаўшчыны і сувязная Валя. На самыя адказныя заданні пасылалі «хлупчоў» — Анатоля і Валодзею. Скончылася вайна, раз'ехаліся сябры ў розныя мястцы.

28 гадоў мінула з той пары. І вось на свята братніх літаратур прыехаў пісьменнік з Іванава Ул. Жукаў і адшукаў былога сябра — выкладчыка гісторыі БДУ, кандыдата гістарычных навук А. Кажушкова і яго жонку Валю!

Пра такую сустрэчу не забудзеш!

...Аўтобусы — ля прахадной Мінскага завода электронна-вылічальных машын імя Арджанікідзе.

Кароткая экскурсія па цэхах: ад месца, дзе дэталь будучых «думаючых» машын ляжаць паасобку ў выглядзе металічных рээк, вугольнікаў, праз цэхі зборкі, якія стракацяць рознакаляровымі вясёлкавымі правадкамі, — у вылічальны цэнтр завода, дзе гатовая

СЛОВЫ,
ЗРАЗУМЕЛЫЯ
БЕЗ ПЕРАКЛАДУ

машына ва ўсёй сваёй красе і розуме працуе.

ЭВМ з маркай «Мінск» для нашых гасцей не навіна. Кожны бачыў яе на прадпрыемстве альбо ў навучальнай установе ў сваім горадзе, рэспубліцы. Але кожны імкнецца «пазнаёміцца» з ёю бліжэй. Цікавіць самае рознае — як запамінае машына, як дзейнічае электронны мозг, ці можа машына рыфмаваць?

Цэх зборкі № 2. Вялізная светлая зала. Большасць рабочых — дзяўчаты. Музіць, дакладная праца з далікатнымі мініяцюрнымі дэталімі лепш падуладна жаночым рукам.

Тут жа паміж станкоў стаяцца сталы, крэслы: імправізаваная сцена гатова.

Народны паэт Беларусі Максім Танк, які ўзначальвае групу пісьменнікаў, што прыехалі на завод, ад імя прысутных і ўсіх мінчан вітае гасцей з братніх рэспублік. Ён аддае мікрафон паэту В. Бокаву.

З першых слоў, як толькі В. Бо-

СЛУЖЫЦЬ ЧАСУ

— Іншы раз нам, пісьменнікам, здаецца, што ўсе толькі і робяць, што чакаюць нашых новых кніг. А на самай справе людзі працуюць і дасягаюць такіх вышын, што маюць магчымасць зірнуць на некаторыя нашы кнігі зверху. Таму мы ніколі не павінны забывацца пра ўзровень тых, для каго пішам...

На шчасце, у Беларусі ёсць многа ўзораў сапраўднай літаратуры. Першай адметнай рысай вашай літаратуры мне здаецца яе глыбокая народнасць. Тут многае залежыць ад яе стваральнікаў Янкі Купалы і Якуба Коласа, якія, нястомна чэрпаючы з фальклорных вытокаў, вызначылі ёй такі шлях. Другая яе адметная рыса — шчырая аднасць з народам у найбольш пакутлівыя перыяды яго гісторыі. А я застаюся пры думцы, што толькі літаратура, народжаная высакароднымі пакутамі, ёсць сапраўдная літаратура.

Мне вельмі блізкая ёмістая, своеасаблівая проза Івана Мележа. Я ў захапленні ад творчасці Аркадзя Куляшова, прынамсі, ад яго апошняй паэмы, якая хутка будзе надрукавана ў часопісе «Дружба народаў». Я лічу яе лепшай з усяго, што зрабіў паэт. Мне заўсёды ўражае тое ўменне, тая свабода, з якімі валодае словам Максім Танк.

Гэтыя надзвычай цёплыя, пранікнёныя словы пра нашу літаратуру выказаў народны паэт Калмыкі Давід Кугульцінаў у час паездкі на гадзіннікавы завод групы ўдзельнікаў Тэдня літаратурнага ўдзелу ў Беларусі. Шлях ад помніка Купалу, дзе раніцай сабраліся ўсе нашы госці, да завода ляжыць па цэнтральнай магістралі горада, надзвычай прыгожай у гэтыя дні пад няяркім асеннім сонцам. Многа прыемных слоў было сказана гасцямі пра нашу сталіцу.

— Я закаханы ў Мінск! — з паўднёвым тэмпераментам гаво-

каў называе знаёмыя песні — «Коля, Коля», «Званочак» і іншыя, — дзявочая аўдыторыя нібы расцвітае. Наладжваецца той кантакт, які нараджае «зваротную» сувязь. Зала непасрэдна і дакладна адклікаецца і на вершы пра каханне, і на расказ пра дружбу, якая нараджалася ў агульнай барацьбе і працы.

Менавіта пра такую братнюю сувязь беларускага і ўкраінскага народаў гаварыў пісьменнік з Украіны А. Палтарацкі.

Паэт з Грузіі Хута Берулава пачаў сваё выступленне з таго, што на беларускім прадпрыемстве, якое носіць імя слаўнага сына грузінскага народа, словы любові і дружбы зразумелыя без перакладу.

Вершы азербайджанскіх паэтаў прачытаў пісьменнік з Баку Акрам Айлісі.

Паэтэса з Кіева Н. Кашчук нагадала пра дачку ўкраінскага народа Лесю Українку, якая некалькі самых шчаслівых і самых горкіх месяцаў жыцця правяла ў Беларусі. Вершы Н. Кашчук мінскія работніцы таксама зразумелі без перакладу.

У заключэнне свае вершы прачытаў Максім Танк.

Сустрэча, што даставіла радасць гасцям і гаспадарам, спончылася пажаданнем узаемных поспехаў у працы і творчасці, букетамі кветак, якія дзяўчаты паднеслі любімым пісьменнікам.

Д. РЭГІНА.

рыць паэт з Азербайджана Нарыман Гасан-заде. — Я ўжо быў тут, а калі з радасцю едзе яшчэ і яшчэ раз, гэта ўжо сведчыць пра шчырасць пачуцця... Упэўнены, што сёлетняя паездка шмат мне дасць для далейшай работы над перакладамі беларускіх паэтаў.

Дзевяты зборачны цэх чакаў гасцей з неіярпліваасцю. Пазнаёміў з імі кіраўнік групы, народны пісьменнік Беларусі Іван Шамякін. Ён сказаў, што такой колькасці выдатных, своеасаблівых прадстаўнікоў братніх літаратур адразу яшчэ ніколі не прымала Беларусь. Квітнее дружба літаратур, штогод мацнеюць традыцыі, закладзеныя калісьці Максімам Горкім.

Свае творы чытаюць Ул. Жукаў з Іванава, В. Бабяян з Арменіі, М. Саідалі з Таджыкістана, У. Даўтарас з Літвы, беларускія паэты Е. Лось і К. Цвірка і інш.

Уважліва слухаюць літаратараў гаспадары завода. Пераважная большасць іх — дзяўчаты і маладыя жанчыны (сярэдні ўзрост рабочых завода — 23 гады). Усе яны ў бялюжкіх халатах і наколках, усе шчыра зацікаўлены такой незвычайнай сустрэчай. Гэта, мабыць, і прымуслі Давіда Кугульцінава пачаць сваё выступленне не зусім звычайнымі словамі:

— Мне хочацца сказаць: «Спыніся імгненне!» Але на гадзіннікавым заводзе такія словы, бадай, будуць не да месца...

Сапраўды, імгненне на гадзіннікавым заводзе — справа сур'ёзная. Таму што калектыў прадпрыемства імкнецца, каб ні адзін з 2820 тысяч гадзіннікаў, якія выпускаюцца ў год, ні на імгненне не спазняўся з выходам з канвеера, а потым ні на імгненне не адхіляўся ад дакладнага часу. А пра тое, што завод дасягае поспехаў, гаворыць той факт, што ён вытрымлівае канкурэнцыю са слаўнымі зарубажнымі фірмамі на міжнародных выстаўках і кірмашах. У семнаццаць краін ідуць мінскія гадзіннікі.

— Вы служыце часу, — сказаў у сваім выступленні Ул. Жукаў. І гэтыя словы яшчэ цясней аб'ядналі гасцей і гаспадароў. Бо служыць часу — гэта не толькі рабіць бездакорныя гадзіннікі, але і адчуваць вялікую адказнасць за справу, якой ты прысвяціў жыццё.

Г. ВАЛОДЗІНА.

Яраслаў СМЕЛЯКОЎ

Расія

Я адчуваю: да мяне
Не вельмі хіляцца паэты,
Якія бачаць толькі Фета
Адзінага

ў сваім акне.

Трывожыць голасам сваім
Сям'ю лірычную не стану.
Хай тупаць пёры, калі ім
Сугучна музыка пустая.

Ды не хачу цяпер маўчаць,
Калі заступнікі такія
Спрабуюць слёзна шкадаваць
Нас, хто жыў тады ў Расіі.

Хто забурчыць, а хто ўздыхне.
То ў рэфераце, то ў застоллі
Слязу дарэмную змахне
Над нашаю бядняцкай доляй.

Мы навучыліся пісаць,
Любіць, цярпець, не помніць
злосці,

Ды не дазволім завываць
Над гордай нашай маладосцю.

Яна з цямна і да зары
Дружыла з цэглай і лапатай.
І акупіліся затраты,
Калі тут прозай гаварыць.

У даваенныя гады
І на Дняпры і на Урале
Мы дабрату сваю тады
Ад свету цэлага хавалі.

Як у скарбонцы серабро,
Не без трагічных намаганняў,
Сваё духоўнае дабро
Для вас ад часу зберагалі.

А маладосць гадоў маіх,
Тужэй зацягваючы дзяду,
Была не горшай, чым і ўсіх, —
Натхненнем, вытрымкай.

адвагай.

Пераклаў Ю. СВІРКА.

Эўгеніюс МАТУЗЬВІЧУС

Літва

ДАРОГА

Дарогі і раздарожжы,
Часу удары ля самай скроні
Мяне вучылі жыць.

Вучылі жыць мяне таксама
І раны, і крыўды, і памылкі.

Я ведаў адно:

Калі ўдараў часу чуць не буду,
Як пульс свайго сэрца, —

Магу ўпасці і больш не ўстаць,
Магу прайграць,

Альбо адступіць, як апошні
баязлівец.

А я павінен быў сябе знайсці,
Павінен быў ісці наперад.

Магчыма, вельмі цяжкім
крокам,

Ды ўсё адно ісці, —

Каб выйсці ўрэшце рэшт
На край пярэдні часу,

Каб разам з ім ісці
І быць самім сабой.

Пераклаў А. ВЯРЦІНСКІ.

Сажыда

СУЛЕЙМАНАВА

Татарыя

Здаецца мне,
Што людзі з роду птушак,
Калі я ў сне лячу — трывога,
жах!

Ды як бы вецер жудасна
не гушкаў —
Арліны, веру, разгадаю шлях.

Якія ўзлёты людзі ўжо
зваршылі!
Да светаў далніх трасы
праляглі.

Калі ты сам не ўыздзеш
на вяршыню,
Дык не адчуеш прыгажосць
зямлі...

Пераклаў І. КАЛЕСНІК.

Многа цікавага расказаў сакратар партнома завода аўтаматычных ліній М. Бялугін пісьменнікам Талкуну Імамхаджаеву, Альфонсасу Малдонісу і Халідзе Гасілавай.

Максіму ТАНКУ—60 гадоў

17 верасня спайняецца 60 гадоў народнаму паэту Беларусі, старшыні праўлення Саюза пісьменнікаў рэспублікі Максіму Танку. Праўленне СП БССР звярнулася да юбіляра з віншаваннем:

«Дарагі Яўген Іванавіч!

Ад усяго сэрца вітаем Вас і шлем свае гарачыя віншаванні з нагоды Вашага слаўнага шасцідзесяцігоддзя!

Вось ужо сорок год гучыць у беларускай літаратуры Ваш паэтычны голас. Ён увабраў у сябе палымыя заклікі рэвалюцыйна-падпольных лістовак і краўдальную пяшчоту матчынай калыханкі, бяссонны плёскаў нарачанскіх хваляў і ўзрушаную музыку юначыя парыву, грозны гул ваеннай кананады і мірны наступ стваральнай працы. Ваш паэтычны голас увабраў песню і мору, заветныя думы і імкненні народа, і таму зразумелы і блізкі шырокаму чытачу. Народ Вас чытае, ён Вас ведае, ён Вас любіць!

Яшчэ на пачатку творчай дзейнасці Вы прайшлі нялёгкаю школу рэвалюцыйнага змагання, атрымалі добрую грамадзянскую загартоўку, і таму Ваша муза была заўсёды мэтрамічнай, акрыленай, прасякнута пафасам барацьбы за народнае шчасце, за светлыя камуністычныя ідэалы.

Паэт-наватар, паэт-шукальнік, Вы ў той жа час творча выкарыстоўваеце дасягненні вуснай народнай творчасці, фальклорныя вобразы і матывы. Разам з тым Вы не абмяжоўваецеся літаратурнай нацыянальнай традыцыяй, а смела ўзбагачаеце сваю паэтычную палітру мастацкім вопытам лепшых майстроў братніх народаў. Ваша паэзія з'яўляецца яскравым прыкладам арганічнага спалучэння ў літаратуры нацыянальнага і інтэрнацыянальнага. Яна ўвайшла ў залатую скарбніцу ўсёй савецкай паэзіі.

Актыўную творчую працу Вы паспяхова спалучаеце з шырокай, шматграннай грамадскай дзейнасцю. Народны абраннік, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР, акадэмік Акадэміі навук БССР, член Савецкага Камітэта абароны міру, старшыня Беларускага аддзялення таварыства польска-савецкай дружбы, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў рэспублікі, — Вы самаахварна аддаеце свае сілы, сваю нястомную энергію на карысць нашага народа, нашай сацыялістычнай Радзімы.

Сваёй творчасцю і грамадскай дзейнасцю Вы заваявалі любоў і прызнанне народа і па праву носіце высокае званне народнага паэта.

Нас шчыра радуе, што ў свае шэсцьдзесят Вы працуеце моладз і плённа, што Ваш талент у росквіце, што Вы поўны новых паэтычных задум.

Доўгіх Вам год жыцця, добрага творчага настрою і багатага паэтычнага плёну, наш дарагі Яўген Іванавіч!»

Рэдакцыя штодзённіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага цеплага віншавання і ў сваю чаргу жадае юбіляру моцнага здароўя і новых творчых здзяйсненняў.

Максім Танк сярод чытачоў.

Фота Ул. КРУКА.

Іван МЕЛЕЖ

ПАЭТ, ГРАМАДЗЯНІН, ЧАЛАВЕК

Значэнне пісьменніка залежыць ад таго, наколькі яго творчасць выяўляе душу і лёс народа.

У творчасці Максіма Танка знайшлі шчыры, паэтычны адбітак думы і мары тысяч людзей. Ад верша «Касагоры», пазначанага 1930 годам з кнігі «На этапах», да апошніх вершаў, што накуль апублікаваны толькі ў часопісах, шчодрай рукой паэта занатаваны ў мастацкім летапісе беларускага народа вялікі абсяг нашага жыцця — больш за 40 гадоў. Амаль паўстагоддзя, нібы своеасаблівы паэтычны дзёнік, адбілі ў сабе творы паэта сведчанне дзён, якія здаюцца цяпер далёкім мінулым, дзён, якія добра і востра помняцца драматызмам і напалам змагання з крывавамі ворагамі, з пасляваеннымі нястачамі. І дзён, якія праходзяць перад нашымі воўражамі сёння.

Ёсць зайздросна якаясь у паэзіі, якую калісьці проста і чужою выказаў Пушкін, параўноўваючы паэзію з рэхам. Максім Танк усе гады творчай дзейнасці быў на дзіва чулы да жыцця, і паэзія яго ўвасобіла ў сабе самыя разнастайныя, шырокія па фарбах і па тэматычнасці праявы паўсядзённасці, той паўсядзённасці, якая ўбірае ў сябе і з'явы сусветнага значэння, і «прыватныя» чалавечыя пачуцці. І якая разам, у сваёй нярэдка супярэчлівай злітнасці, і ёсць само жыццё.

Здаецца, няма такой значнай гістарычнай з'явы, якая не знайшла б адбітку ў творчасці Максіма Танка. Азіраючы ўсё гое, што даў людзям Максім Танк, мы не ўбачым моманту, калі б паэт стаяў у баку ад галоўнага, што вызначала сабой гістарычны шлях нашага народа. Паэзія Максіма Танка ва ўсе часы народнага быцця ішла разам з народам па магістральным яго шляху. У гэтых адносінах паэзія Танка — гэта адна з не характэрных адзнак — у найлепшым значэнні паэзія грамадзянская, паэзія значных грамадскіх інтарэсаў. Разам з тым, ніколі не супрацьстаўляючы гэта папярэдняму, а падкрэсліваючы злітнасць абедзвюх якасцяў, хачу зазначыць, што паэзія Максіма Танка з рэдкай чужасцю адбіла і свет найтанчэйшых, інтымных пачуццяў. І гэта таксама выдатная якасць танкаўскай паэзіі: яна — вельмі чалавечная. Мне здаецца, што вершы Максіма Танка інтымнага характару належаць да лепшых дасягненняў беларускай лірыкі.

Добра вядома: мы жывём у такі час, калі не толькі кожная літаратура, але і кожны літаратар належаць не аднаму свайму народу, сваёй культуры, але і іншым народам, іх культурам. Гэта асабліва вымушае нас ацэньваць здабыткі, узровень працы кожнага з нас узроўнем і меркай лепшых дасягненняў савецкай і сусветнай

культуры. Да гонару Максіма Танка трэба сказаць, што былы сялянскі юнак з Пількаўшчыны, для якога «універсітэтамі» былі заходнебеларускія этапы і беларускія краты, змог узняцца ў сваім развіцці да сапраўдных інтэлектуальных вышынь нашага часу, стаць упоравен з высокімі задачамі нацыянальнай і складанай сучаснасці. Думаю, што няма патрэбы даводзіць, што па вышнім мысленні і па якасці твораў Максім Танк займае пачэснае месца сярод самых культурных пісьменнікаў нашага народа. У гэтых адносінах, на маю думку, Максім Танк паказвае добры прыклад многім з нас.

Хочацца дадаць да гэтага, што Танку ўласціва не толькі высокая культура творчасці, але і, што не менш важна, высокая культура паводзін, адносін да людзей — і да таварышаў па працы, і да тых, хто да яго прыходзіць упершыню. Адзнакай гэтай культуры лічу чужою танкаўскую далікатнасць у абыходжанні з людзьмі, надзвычайную сціпласць, якую не пахіснулі ні выдатныя здабыткі ў літаратуры, ні высокія званні і пасады. Да адзнак гэтай унутранай культуры юбіляра адношу і высокую сумленнасць, з якой паэт, камуніст і старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі Максім Танк выконвае свае шматлікія пісьменніцкія, грамадзянскія абавязкі.

Максім Танк многа зрабіў за свае шэсцьдзесят. Час, гады працы і турбот паклалі і на яго твар свае адзнакі. Але ўсплёскі весялоўскай, смеху ў Танка маладыя. І часта маладыя агенчыкі пабліскаюць у вачах такога сталага юбіляра. Паэт не развітваецца з маладосцю.

Гэта дае права на добрыя спадзяванні. Няхай гэтыя спадзяванні здзяйсняцца!

Мечыслаў ШАХОВІЧ

МАКСІМУ ТАНКУ

Ніколі вам не змірыцца
З сумным словам «стары»!
Скіньце гадоў так трыццаць! —
Пройдзем па ціхім бары...

Клічце юначыя вёсны!
Клічце сваю маладосць!
Вам бы ў рукі—вёслы,
На Нарачы Вы не госьць.

Нібыта руку, на святанні
Хвалям падайце вясло.
...А помніце, як паўстанне
Усходнія крэсы трасло,

Як Нарач ад гневу кіпела
І як дрыжалі паны,
Як сталі за праўду смела,
За шчасце—бацькі і сыны,

Як Пількаўшчына і Мядзель
Страчалі з Усходу братоў
І крочылі Вы на парадзе
У зарыве яркіх сцягоў.

І веру будзілі ў народзе
Праўдзівыя Вашы радкі...
Вы чуеце: гімн свабодзе
Спяваюць мае землякі.

У салаўіным палоне
Вы зноў—на бацькоўскай зямлі,
І Нарач плешча ў далоні,
Паклон б'юць жытамі палі.

Вы—сын Нарачанскага краю!
На Нарачы Вы не госьць!
Прыедзеце Вы, я знаю,
Зноў у сваю маладосць.

У 1933 годзе ў Мінску выйшла дасяцьмістая «Хрэстаматыя рэвалюцыйнай літаратуры Заходняй Беларусі». Апавяданні, вершы... Шмат імёнаў, у большасці незнаёмых савецкаму чытачу.

І сярод іх адразу ж кінулася ў вочы нячутая, незвычайная — Максім Танк. Рука міжвольна гартала старонкі, шукала яго вершы. У іх не было ні кроплі сентыментальнасці, плаксивасці, уласцівай ў той ці іншай ступені некаторым

ПРАРОЧЫЯ СЛОВЫ

паэтам той пары. Суровыя, мужныя вершы.

Хачелася даведацца, хто ж ён, аўтар гэтых вершаў, якое яго сапраўднае прозвішча (думалася, што імя — Максім — нявыдуманая). Але біяграфічных звестак у зборніку не было.

У 1937 годзе лёс зб'яў мяне з чалавекам, які доўгі час (здаецца, да 1936 года) працаваў у

падполлі, там, дзе тады жыў Максім Танк. Невысокі, шчуплы і чорны, як цыган, ён быў стрыманы, пра сябе раскаваў скупа. Але і з гэтых скуных сказаў можна было здагадацца, што належаў ён да кіруючых работнікаў Кампартыі Заходняй Беларусі.

Прозвішча яго было знаёмае — Александровіч-Голуб. Апынуўшыся ў Мінску, ён загадаў міжнародным аддзелам у газеце «Рабочий» і выступіў у ёй з агляднымі артыкуламі.

— А можаце зваць і так: Александровіч-Голуб, — сказаў ён з прыязнай усмешкай і пачаў чытаць напамяць Адама Міцкевіча і іншых польскіх паэтаў. А пасля пачаў чытаць па-беларуску пра паўстанне нарачанскіх рыбакоў супраць польскай буржуазнай улады.

— А гэтыя вершы чые? — спытаў уражаны Янка Туміловіч, мілы чалавек і добры паэт-малодняковец.

— Максіма Танка.

— Вы, можа, ведаеце

яго? — вырвалася ў мяне.

— Трошкі ведаю, — адказаў Александровіч-Голуб стрымана.

І сама гэта стрыманасць сведчыла аб тым, што ён ведае паэта не трохі, а добра.

— Раскажыце, хто ён такі?

— Як яго па-сапраўднаму зваць?

Аднак стары падпольшчык быў асцярожны і верны правілу канспірацыі, — як ні прасілі мя з Туміловічам, як ні ўпрошвалі другія нашы таварышы.

— Пакуль нельга. Ды і права не маю, хлоп-

цы, — заявіў ён цвёрда. — Але прыйдзе час — і вам стане вядома сапраўднае імя Максіма Танка. І не толькі вам, але і далёка за межамі Беларусі. Вось пабачыце!

Я ўспомніў словы Александровіча-Голуба восенню 1939 года і падумаў: якія яны прарочыя.

Успамінаю іх зараз, калі праглядаю тоўстыя і тонкія зборнікі Максіма Танка на беларускай, рускай і ўкраінскай мовах, калі бачу яго імя на старонках «Правды», «Известий» і іншых газет і часопісаў.

Рыгор ХАЦКЕВІЧ.

ДА СЭРЦАЎ ЛЮДСКІХ

МЫ СТАЛІ ПАРТЫЯЙ

Кожнаму з нас
Не хацелася быць
Коласам адзінокім—
І мы сталі полем жывітнёвым,
Якое корміць свет.

Кожнаму з нас
Горка было б узвышацца
Асобнай вяршыняй—
І мы сталі горным краям,
Які падпірае плячмі небазвод.

Кожнаму з нас
Сумна было б
Адчуваць сябе кропляй дажджу,
А ўсе—сталі мы акіянам,
Які несціхана пяе.

І калі ўсяго гэтага мала было
Нашым вачам і рукам,
Нашым сэрцам і марам—
Мы сталі Партыяй.

В'ЕТНАМ, В'ЕТНАМ!

В'етнам, В'етнам! Тваё імя
Крывавіць ранай у грудзях,
У нашы сэрцы грукаціць,
Клубіцца дымам у вачах,
Гарыць вінтавачным ствалом
У нашых сціснутых руках.

І хоць між намі сотні рэк
І безліч скал і гор крутых,
Але мы разам дзень і ноч
На ўсіх участках агнявых,
Плячо ў плячо, стаім з табой
Супроць захопнікаў ліхіх.

Іх дні палічаны даўно.
Ад помсты нашай не ўцячы.
Мір пераможа. На плугі
Перакуюцца ўсе мячы.
В'етнам, В'етнам! Праз гром баёў
Мацней свабоды спеў гучыць!

ДАРОГАЮ ЗАРЫ

Дарогаю зары
Вяртаюся ізноў
У пераклік зязюль,
У перасвіст шпакоў,
У перашум і звон
Разбуджаных крыніц,
У зеляніну дрэў,
У водар медуніц.
Як быццам нешта я
Тут некалі забыў,
Ці песні не дапеў,
Ці мары не дасніў,
Ці спадзяюся, што
Чакае хтось мяне,
Як некалі чакаў
У роднай старане.
Ды сёння мушу ўсім
Напамінаць ізноў:
Сям'і птушынай, што
Я—з іх былых сяброў,
Крыніцам, што ў мяне
Іх кроў звяніць, бруць,
А дрэвам і траве,
Што мне без іх не жыць.

Усе рэкі бяруць свой пачатак,
Усе дрэвы сваю свежасць,
Усе хмары свае бліскавіцы,
Усе вятры свае сілы—з крыніц,
Толькі песні рака—з сэрца.

Ёсць на маёй радзіме дрэвы:
Яны не толькі ад вятроў,
Птушынных крыл і іх напеваў,
Грымючых жнівёньскіх дажджоў,
Ад глыбіні, ад вышыні,
А нат звяняць ад цішыні.

Яны таксама і мяне
Вучылі некалі звянець.

Творчасць народнага паэта Максіма Танка шырока вядома не толькі ў Беларусі. Вершы, паэмы яго на сваёй роднай мове чытаюць сёння ва ўсіх саюзных рэспубліках, а таксама за мяжой. Асобнымі выданнямі кнігі паэта выходзілі ў Расіі і на Украіне, у Літве і Таджыкістане, у Польшчы, Балгарыі... На рускай мове, напрыклад, яны выдаваліся звыш дваццаці разоў! Моцны, трывалы грунт знайшло слова Максіма Танка на зямлі братняй Украіны.

З Украінай Максім Танк звязаны даўно—і сваім творчым лёсам, і сімпатыямі да ўкраінскай культуры і літаратуры, і дружбай са многімі ўкраінскімі пісьменнікамі. Яшчэ ў юнацтве паэт знаёміцца з творчасцю Шаўчэнка, Франка, Лесі Українкі, Гаўрылюка... Свабодналюбны пафас іх паэзіі, жаданне выбавіць родны народ з путаў сацыяльнага і нацыянальнага ўціску, любоў да бацькаўшчыны зрабілі значны ўплыў на светаразуменне Максіма Танка. Яшчэ да верасня 1939 года паэт перакладае вершы І. Франка «Каваль» («Беларускі летапіс», 1938, № 3) і Т. Шаўчэнка «...Мне аднолькава, ці буду» і ўрывак з «Гамалі» («Калоссе», 1939, № 2). Здарылася так, што менавіта на Украіне, у нелегальнай беларускай газеце-апазіцыі «На пераломе», што выйшла ў Львове ў 1932 годзе (дарэчы, яна тут жа была канфіскавана паліцыяй), надрукаваны першы, падпісаны псеўданімам «Максім Танк», верш «Захтрайкавалі гіганты коміны». Творы паэта пачынаюць публікаваць некаторыя заходнеўкраінскія часопісы—«Обрії» (1936, ч. 12) і «Назустріч» (1936, № 7—8).

Разам са сталасцю, творчымі набыткамі Максіма Танка расце і

яго вядомасць у Заходняй Украіне. Першае ж знаёмства ўкраінскага савецкага чытача з паэзіяй аўтара «Нарачы» адбываецца толькі ў суровым 1943 годзе. У гэтым годзе часопіс «Украіна» публікуе ўрывак з паэмы «Янук Сяліба»—вядомую «Легенду пра музыку». «Хросным бацькам» «украінскага» Танка стаў патрыярх братняй літаратуры цудоўны паэт і перакладчык Максім Рыльскі.

Пасля Вялікай Айчыннай вайны Максім Танк, «адзін з самых папулярных паэтаў усёй Савецкай бацькаўшчыны» (Мікола Бажан), становіцца шырокавядомым і на Украіне. Штогод у перыядыцы, розных альманахах і зборніках друкуецца нягале яго твораў. Асобнымі выданнямі выходзяць вершы і калекцыі для дзяцей—кнігі «Сярод лясоў над Нёманам» (1955) і «Кісь і леў» (1957).

Але, бадай, толькі з выходам у Ірэне «Выбранага» М. Танка (1959) адкрываецца мажлівасць найбольш грунтоўнага знаёмства з яго разнастайнай творчасцю. Творы паэта пераклаў М. Рыльскі, П. Тычына, А. Малышка, М. Бажан, П. Варанько, Ул. Сасюра і іншыя майстры ўкраінскага мастацкага слова. Яны прыклалі нягале намаганняў для таго, каб украінцы, кажучы словам Міколы Бажана, здолелі «належным чынам ацаніць той цудоўны скарб, тое багацце чалавечых эмоцый і думак, той жывы і прыгожы водбліск ззяючага сэрца Беларусі, які пранізвае паэзію Танка, робіць яе цайкаштоўнейшай

часткай думак і перажыванняў... беларускага народа». Паўны недахоп кнігі ў яе стыльвай странатасці, абумоўленай тым, што ў перакладзе твораў прымала ўдзел вялікая група перакладчыкаў. А ў кожнага ж свая творчая манера, свой стыль, свой узровень майстэрства!..

Гэтага недахопу няма ўжо ў кнізе «Мой хлеб надзённы» (1968), якую поўнацю пераклаў Мікола Нагнібда (са 186-вершаў, толькі пяць перакладзенаў ў сааўтарстве з Д. Паламарчуком). Гэтая кніга, у адрозненне ад «Выбранага», прапануе чытачу навішнюю, сучасную творчасць М. Танка. У ле ўвайшлі вершы з трох апошніх кніг паэта («Мой хлеб надзённы», «Глыток вады», «Перапіска з зямлёй»), а таксама шэрагу часопісных публікацый.

Перакладчык у асноўным дакладна перадае канкрэтна-пачуццёвую і ўмоўна-асацыятыўную вобразнасць М. Танка, разнастайныя страфічныя формы, сілаба-тоніку, белы, вольны верш.

«Выбранае» і «Мой хлеб надзённы» падрыхтавалі добры грунт для публікацыі твораў Максіма Танка ў анталогіі «Беларускай савецкай паэзіі», якая ў пачатку гэтага года з'явілася на кніжных паліцах. Складальнікі яе М. Нагнібда і А. Вялюгін імкнуліся выбраць з твораў набытку Танка самае важнае, характэрнае, прынцыповае. У значнай ступені гэта ім удалося. Са старонак анталогіі беларускі паэт паўстае як блэстэрны рэвалюцыянер, змагар за шчасце народа («Галінка вясны», «Паслухайце, вясна ідзе», «Павязлі цяжкі», літаратар, вельмі блізка да паэтыкі народнай песні («У полі вярба», «Песня Яносіка», «У садочку май»), паэт інтэрнацыяналіст, гуманіст («Ave Maria»). А яшчэ—як пясняр светлых бакоў нашай сучаснасці, яе гераічных і легендарных спраў («Партыя», «На камні жалезе і золаце», «Каб ведалі», «Рамкі і г. д.).

Амаль кожны месяц на старонках украінскіх часопісаў і газет з'яўляюцца новыя пераклады вершаў Максіма Танка, дорацы чытачам добры настрой, прымушаючы разважаць, думаць, робячы іх лабрэйшымі і мудрэйшымі. Несумненна, тая моцныя ніці, якія яднаюць народнага паэта Беларусі з Украінай, застануцца трывалымі і цудоўнымі назаўсёды.

Вячаслаў РАГОЙША.

Заір АЗГУР

ДРУГУ

Я шчаслівы, што ў нас ёсць такі паэт. У гэты дзень, дзень шасцідзесяцігоддзя, жадаю Максіму Танку новых творчых поспехаў. А таленту і мудрасці яму не пазычаць. Мне заўсёды хочацца чытаць яго вершы і прасіць новых, бо ў іх—пранікнёныя думкі і сардэчныя пачуцці, разнастайнасць паэтычных форм. Цудоўны паэт, які ўслаўляе дабро і прыгажосць, ён іншы раз нагадвае сваімі інвектывамі гнеўнага прака.

Вялікі паэт, чароўны вершатворца, ён захапляе нас ранішняй свежасцю пачуццяў і дум.

Дарогаму другу ў гэты дзень, апрача ста год жыцця і моцнага здароўя, яго ж словамі жадаю: «Каб вечна былі з першабытным прысмакам хлеб, песня, віно і каханне!»

Міхась КАЛАЧЫНСКІ

СКАРБ СЭРЦА

Максіму Танку

Можна не быць
у той хаце драўлянай пры лесе,
якая прытулак
дала яму ў дзень нараджэння,
ніколі не чуць
кальханак сумотных маці,
з якімі ў калысцы
сны навявала сутонне.

Можна не бачыць
аселіц яго малалецтва,
белых прысад,
між якіх ён падаўся ад дому
і вызнаў

бядоце людзей,
жахлівасць няпраўды
хаду на этапах,
прызначаных лёсам суровым.

Можна яшчэ штось
не знаць пра яго.
Толькі ледзьве
кнігі,
якім перадаў ён агонь свайго
сэрца,

возьмеш у рукі,
і са старонак ціха павее
ў грудзі
борам смалістым,
дымамі кастроў на начлежжы,
сінечай азёр
і мужнасцю іх працалюбаў.

Зноў ажывуць
канспірацыі, яўкі падполля,

і сонца за кратамі
ў змрочным сырым астросе,
і воля,
здабытая ў грозным з бядой
змаганні,

і слова на волі—
скарб сэрца, людзям адкрыты.

Стане тады
хата тая пры лесе,
дзе сосны
ў неба імкнуцца,
вышукваюць зорных
мядзведзіц,

такой табе
блізкаю, роднаю,
як і паэту,
голос якога
гучыць на шматмоўнай
планеце.

ПРЫЗНАННЕ

Няшмат сустранецца ў польскай паэзіі малюнкай прыроды, якія сваёй прыгажосцю маглі б параўнацца з карцінамі Танка. Яго паэмы «Нарачы» і «Журавінавы цвет» перагараюць красу надпэманскай зямлі ў такую дасканалую паэзію, што ў гэтых адносінах яго можна параўнаць з Міцкевічам без боязі якой-небудзь дыспрапорцыі.

Е. ПУТРАМАНТ (Польшча).

...Уся яго лірыка цесна звязана з раматнай традыцыяй беларускай народнай паэзіі. У апошніх зборніках Танк закранае актуальныя пытанні сучаснасці і асабліва праблемы гуманізму.

К. КАСПЕР (ГДР).

Што найбольш кідаецца ў вочы ў сучаснай творчасці Танка, гэта небыццёвае папярэнне паэтычнага кругагляду і ў сэнсе тэматыкі, і—перш за ўсё—у сэнсе глыбіні эмацыянальнага і інтэлектуальнага зараду паэзіі.

Вялікую натхняльную ролю тут адыгералі падарожжы Танка за мяжу—у Амерыку, Кітай і на Заходняй Еўропе. Вершы, прывезеныя з гэтых дарог, асабліва еўрапейскі цыкл, сталі адной з найважнейшых падзей ва ўсёй сучаснай беларускай паэзіі... У іх аўтар мабілізаваў усю сваю паэтычнасць, мастацкую фантазію і вынаходлівасць. Танк умее замяніць страфанаваную інспірацыю і про-

сталінейнасць гайраўды паэтычным светайспрыманнем.

В. ЖЫДЛІЦКІ (Чэхаславакія).

Максіма Танка характарызуе актыўнае імлянне ў надзённае жыццё краіны. Ён ўслаўляе яе дасягненні, выказвае свае пачуцці да яе. Ён часта звартаецца да мінулага, але зайсёды актуалізуе іспаміны. Апошнім часам шмат падарожнічае, што дае яму тэматыку для новых твораў.

А павага і шану да польскай культуры, сімпатыі да польскага народа ён захаваў з часоў нашай агульнай барацьбы за свабоду, за дэмакратычныя формы жыцця.

М. ВОЛЬСКІ (Польшча).

Сіла Танкавай лірыкі—у яе прастаце і непасрэднасці, у цеснай сувязі з беларускім фальклорам і ў музычнасці яго вершаў.

А. ГЛОБІГ (ГДР).

Алаберды ХАІДАЎ

Туркменія

ЗНАХОДЖУ Я ПЕСНЮ

— Адкуль свае песні бярэш ты,
Якая парода тых скал?

— Скажы, дзе знайшоў іх
нарэшце,

Скажы, а ці доўга шукаў?

— Скажы, дзе алмазы жывыя
Адзін ты, шчаслівы, знайшоў?..

Я чую пытанні такія,

Калі сустракаю сяброў...

Калі з пастухамі на шкурах
Начую, — ледзь дзень устае,
Пры зыркiм агні ў Кара-Кумах
Знаходжу я песні свае.

Калі заўважаю ў блакіце,
Як горад расце малады,
У сценах (пільней паглядзіце)
Знаходжу я песні заўжды.

Калі перад пускам канала
З рабочай брыгадай стаю,
Між брусьяў, цвікоў

і канатаў, —
Знаходжу я песню сваю.

Калі я па радыё чую,
Як з нашай Савецкай Зямлі
Дарогу бяруць незямную
Касмічныя караблі,

Адкінуўшы дробязі быту, —
Прызнаюся ўсім, не таю:
На іхніх далёкіх арбітах
Знаходжу я песню сваю.

Пераклаў Ю. Свірка.

Муса ГАЛІ

Башкірыя

Калі ты шчаслівы,
Не крычы пра гэта,
Да ахрыпу у горла не гарлань.
Не уся яшчэ азорана планета—
На прыгнечаных парою глянь.
Калі ты шчаслівы —
Хай адчуе сэрца
Іных боль.

А ты вазьмі з сабой
Холад тых,
што прагнуць абагрэцца
У начной пустэльні снегавай.
Калі ты шчаслівы —

сэрца хай адчуе,
Зразумее, свет зладкован так:
У багатых сонца

днюе і начуе,—
Век яго не бачыць
працаўнік-бядак.

Калі ты шчаслівы —
дык скарынку хлеба
Ад братоў галодных не бяры.
Зорку прывітай,
што ўспыхне ў небе,
Не забудзь яе патухшае

сястры.
Сэнс жыцця —
не ў пекнасці адзення.
Колеры

змяняе час свае.
Сябра не кідай,
калі гусцеюць цені,
Калі ў целе сілы нестае.

На завалы ад людзей
не зачыняйся—
Хай ідуць і днём, і уначы!
Калі ты шчаслівы,

дык пра шчасце
Да ахрыпу ў горле не крычы...
Пераклаў І. КАЛЕСНІК.

ПЕРАКЛІЧКА СЯБРОЎ

Леанід МАРТЫНАЎ.

Расія

ВОБЛАКІ

Воблакі
Усё пльвуць.

Хмаркі нябесныя,
Нібы карункі, ўзорныя,
Перазвонныя.
Гэта —
Мясцовыя,
Міжраённыя.

А вось —
Абласныя,
Рэспубліканскія,
Усесаюзныя.

І ёсць воблакі цяжкія,
грузныя —
Заакіянскія.
Пасоўваюцца здалёк,

Быццам нейкія натоўпы
вадародныя.
Гэта ўжо не воблакі, браток,
Гэта ўжо хмары
Міжнародныя.

Можа,
Ёсць там цэлая фабрыка хмар.
Цікава было б высветліць —
Які яго твар,
Гэтага самага фабрыканта

хмар?
Не! Напэўна,
Гэта не толькі адзін
фабрыкант.
Там — цэлыя штаты
нязмерныя,
Праўдзівей — канцэрны.

Але сёння
Ніякай заслоне
Не затуманіць сусвету:
Прабівае яе
З імклівацю касмічнай —
Маёй зямлі крынічнай
Ракета!

Пераклала Э. АГНЯЦВЕТ.

Павел БОЦУ

Малдавія

БУДОЎЛЯ

Руйную ўсё,
што аджыло, сатлела...
Капаю ў доле свежы катлаван.
Мне сонца слепіць вочы.
Сёння смела
Дарогу ў заўтра пракладаю

вам.
Тапчу нагамі
смецце,
друз
і трэскі,
Расце падмурак пад маёй
рукой.
Я ўзводжу новы дом.

Мне вельмі трэба,
Каб зоркі ў дом плылі з усіх
бакоў.

І не здзіўляйся,
калі сябе самога
Я замурую ў сценах тых
крутых.

Зрабіў я — мала,
А павінен — многа.
Будоўля—абавязак мой святы.

Таму людзям такі будую дом,
Дзе будзе ўдосталь
радасці і сонца.
Няхай будоўля цягнецца
бясконца

Пад холадам,
Пад ветрам
І дажджом!

Пераклаў Хв. ЖЫЧКА.

В. Астаф'еў. Партрэт работы Я. Шырокова.

Віктар АСТАФ'ЕЎ

АПАВЯДАННЕ

—СТАЦЬ?—спытаў сержант Даніла ў разведчына Ванягіна, які дзяжурыў ля стэрэатрубы.

— Стаць,—глуха адказаў Ванягін, саступіўшы месца на чахле ад стэрэатрубы сержанту Данілу—камандзіру аддзялення разведкі.

Аддзяленні доўга і засяроджана аглядаў наваколле, потым затрымаў пільныя вочы прыбора на адным месцы.

— Гэта ж трэба!—выгукнуў ён, раздражнёна ляпаючы сябе па кішэнях у пошуках курыва.—Тры дні стаць!—І ў ягоным голасе адчуваўся жал.

Ванягін уздыхнуў.

— Тры дні...—І даў яму прыкуруць.

Яны курылі, люта зацягваючыся горкаю махрою, і маўчалі. Але і так разумелі адзін аднаго, бо думалі пра адно і тое ж, хоць самі і розніліся. Сержант Даніла быў у гадах. Сярод маладых, вострых на слова і спрытных разведчыкаў

ён выглядаў чалавекам крыху сарамлівым, увесь час адчуваў сябе ніякавата, таму што займаўся не сваёю справаю, і два разы на год прасіў, каб яго перавялі на звычайную службу, да звычайных пехацінцаў.

Ванягін быў з рабочых, спецыяліст па шліфоўцы паравозных бронзавых укладышаў. На сержанта Данілу ён быў падобен толькі валасамі—абодва рыжыя, ды яшчэ тым, што ў час працы не любіў размаўляць. Да гэтага яго прывучыла далкатная шліфавальная справа.

Менавіта ён першы і назваў сержанта дзядзькам Данілам, за што атрымаў спаганне ад фарсістага камбата і паўдня спаў без абмотак у глыбокай шчыліне, якую называлі «губою»; туды дысцыплінаваныя салдаты прынеслі для яго ахапак саломы.

Ці то спадабалася Ванягіну «на губе», ці то быў ён чалавек упарты, але пакаранне не пайшло яму на карысць, і пытанне чынашавання ён вырашыў па-свойму: пачаў называць аддзялення сержантам Данілам, званне гэтае разышлося на ўсім палку.

І тут ужо ні камбат, ні хто іншы не меў сілы што-небудзь зрабіць.

Цыгарка абпаліла пазногаць, і сержант Даніла кінуў яе пад абкас.— Як ты лічыш? — хрыпастым голасам спытаў ён і адкашляўся.— Як, кажу, думаеш, доўга ён яшчэ? —І кінуўся галавою ў бок нейтральнай паласы.

— Хто яго ведае!—паціснуў плячыма Ванягін.—Сярод іх трапляюцца вельмі жывучыя.

Сержант Даніла на нейкую хвілю прыпаў да стэрэатрубы і зноў палез па кашук.

— Усё яшчэ стаць, усё стаць...

На нейтральнай паласе сярод бародаўчатых, засохлых купін васьмо траці дзень стаяў паранены конь. Стаяў нерухома, з нізка апушчанай галавой. З абвіслай, напай-разлунай пысы яго сцякала крывава пена. Калі на яго глядзелі ў стэрэатрубу, ён амаль ушчыльную набліжаўся да акулараў, і тады ў вялікім воку яго можна было заўважыць пякучы боль, тугу і недаўменне.

Зямля падтрымлівала каня. Тая зямля, на якую ён ступіў калісьці белалобым жарэбчыкам, вітаючы навакольным свет радасным, пераліўчатым галаском. Калі ногі ў жарэбчыка паджэлі і струменьчыкамі пацякла грыва па тонкай шыі, ён пачаў пакусваць матчыны крыж і ганяць маладых кабыліц. Калі ён вырас, яго пачалі запрагаць. Ён кінуўся на дыбкі і, супраціўляючыся, загаласіў, калі ўпершыню завялі яго ў аглоблі. Але ў аглоблях, ды яшчэ з цуглямі ў роце цяжка пратэставаць, і ён пабег, а потым пабрыў па бальшаку, які знікаў удалечыні за небасхілам.

З таго часу яму заўсёды здавалася, што там, на краі зямлі, канец дарозе, і ён давязе цяжкую паклажу і ўбачыць штосьці нязнанае.

Выпадалі дні, нават цэлыя тыдні, калі спутаную каняку адпускалі на волю, і яна кльпала адна сабе па роснай траве, у вячэрнім халадку і слухала драчовы голас.

Коннох вадзіў яе на вадапой да рэчкі, і яна доўга, са смакам цягнула ваду пысаю, а чалавек тонка падсвітваў ёй, відаць, мяркуючы, што падціхі лагодны посьвіет ёй смачней п'ецца.

Е
Р
ь
н
с
і
с
т
т
а
в
а
м
н
а
д
з
е
т

Мяняліся грузы—будаўнічы лес, дровы, сена, цэгла, мяхі, вадавозная бочка, а дарозе не было канца. Яна вяла каняку і вяла і вось прывяла туды, дзе грукет, мітусня, крык.

Напачатку конь стрыг вушамі, адыходзіў назад і хроп, рваў ад страху пастронкі. Яго то ганялі на ўвесь дух людзі з поўнымі жаху вачыма, то прымушалі ісці павольна, ступою, супакойваючы доўгай, як і сама дарога, песняй.

Аднойчы яго запрэглі ў калёсы разам з двума маладымі, гарачымі жарабцамі. Іх гналі проста па сланечніку, кукурузе.

Было дымна і спякотна. Маладыя коні беглі па баках і на хадзе хапалі сакавітыя кукурузныя парасткі. Яны жавалі кукурузу і глыталі яе, захлынаючыся слінаю. А каняка не магла. Ногі слабілі, запляталіся, рабіліся непаслухмяныя.

Той жарабец, што бег справа, раптам упаў і ўзняў нагамі пыл, а другі, гайдаючыся з боку на бок і цяжка дыхаючы, выварочваў мяккія ноздры, з якіх фантамамі біла кроў. І гэты конь бразнуўся вобзём і пацягнуў за сабою старую каняку. Каняка шырэй расставіла ногі, трымалася з апошніх сіл. Яе душыла вупраж, але яна не хацела падаць.

З калёс саскочыў чалавек, выхапіў нож, абрэзаў пастронкі. Дыхаць зрабілася лягчэй. Чалавек паглядзеў каняку па рэбрах, якія абадамі тырчэлі на баках.

— Ну, мілы, толькі на цябе і ўся надзея, вырчай!

І стары конь, відаць, зразумеў чалавека, напружыўся і пацягнуў калёсы падаль ад грунату, мітусні і енкі. Там, дзе трапляліся канавы або варонкі, конь ступаў асцярожна, аднак калёсы ўсё роўна нахіляліся, і з іх зрываўся стогны і лаянка. Нарэшце конь угледзеў лясную сцяжынку і збочыў на яе.

Калі палатак з чырвонымі крыжамі конь спыніўся, расслабіў мускулы і ў задуменні апусціў галаву.

Раненых знялі і кудысьці панеслі. Не чакаючы, калі яго перацягнуць пугаю і прагоняць, конь адышоў убок і напалову з'едзенымі зубамі пачаў выстрыгаць з патаптаных кустоў стары калючы пырнік.

Неўзабаве і яго зачэпіла. Моцна стукнула ў бок. Ён быў кінуўся наперад, але зрушыць калёсаў ужо не змог. Яшчэ раз тузануў, нібыта не паверыў у тое, што адбылося, і адчуў кволасць у нагах і пякучы боль пад сэрцам.

Гэта здарылася на сухім балоце. Тут яшчэ з

вясны засталіся адбіткі птушых слядоў і рос невялічкі пучок лабазніку. З гарачкі ён з'еў бы яго, па даўняй звычцы з толкам снарыстаўшы кароткі прыпынак, але цяпер белы пушысты цвет лабазніку толькі абнюхаў.

Палаяў, палаяў яго з калёс кульгавы салдат, потым, крэкчучы, абшоў вакол, паківаў галавою. Сказаў: «Калі гэта толькі вайна скончыцца?!» — і зняў з каня хамут.

Адвечоркам ён прывёў другога каня, надзеў на яго хамут. Потнік на хамуце быў зашмальцаваны да бляску шыбай старой канякі. «Адваяваўся, бедлагала!» — ціха прамовіў чалавек і пайшоў, паляпаўшы каня на развітанне па худой спіне.

Гэтак ён і астаўся ў полі адзін, усімі пакінуты, нікому непатрэбны. Пах лабазніку казытаў у ноздрах. Яму мроіўся лясны халадок, неспакойнае мора аўсу, якога ён даўно ўжо не еў уволю.

Да самае ночы ён яшчэ нечага чакаў, потым, сутаргава калоцячыся, нібы стрыжонаны, падаўся невядома куды. Яму хацелася да людзей, але ўсюды была беспрасветная цемра, вочы таксама засліпаў морак. Страціўшы апошнія сілы, ён спыніўся. Конь не заіржаў, а толькі штосьці ціха прамамацеў губамі.

Ніхто не азваўся, ніхто не прыйшоў на яго заклік.

І гэтак вось, німым дакорам, стаяў ён паміж двума варожымі светамі, у самым цэнтры вайны. Ён быў народжаны для працы, і ён працаваў усё жыццё на людзей. А яны стрэлілі па ім з тае зброі, якую зрабілі для сябе. Ён хацеў аднаго — жыць! Ён быццам ведаў, што калі паваліцца, дык больш ужо ніколі не падымецца і не пабачыць таго бальшака, які клікаў яго наперад і штосьці абяцаў...

Сержант Даніла яшчэ раз кінуў цыгарку пад абкас і яшчэ раз паглядзеў у стэрэатрубку, мабыць, на нешта спадзеючыся.

— Нават фашысты, і тыя не страляюць па ім. Параніць паранілі, а... — ён апусціў галаву і пасля доўгага маўчання прызнаўся: — Хацеў сам, ды рука не падмаецца... Сяляне біды каня могуць лейцамі ці пугаю, але забіваць — не, таму што ён, конь, працаўшнік.

Гэтак доўга і гэтак няскладна ён яшчэ ніколі і ні з кім не размаўляў.

— Вядома, вядома, — быццам нічога не разумеючы, заспяшаўся Ванягін. — Без каня ў нас нікуды. — І змоўк, таму што сержант Даніла ўзняў галаву і пільна паглядзеў на яго. Ён мог бы загадаць Ванягіну, але не загадаў.

Ванягін не вытрымаў позірку сержанта і апус-

ціў вочы. Ягоны твар адразу зрабіўся вінаватым, як у малага якога гарэзніка.

— Хутка змену прышлю, — буркнуў аддзялёны і нырнуў з ячэйкі ў траншэю.

Ванягін чуў, як асыпалася зямля з бруствера. Траншэі для сержанта Данілы заўсёды былі вузкія. «Дзякуй богу», — з палёгкаю падумаў Ванягін, калі сержантавы крокі сціхлі і стала вядома, што аддзялёны больш не вернецца.

Яшчэ ніколі так пакутліва не цягнуўся час на дзяжурстве, як у гэтыя тры дні.

Зменшчык, Яшка Галавухін, які паспеў пабыць у варожым тыле з дэсантам і які лічыў, што яму цяпер нічога не страшна, з шумам уваліўся ў ячэйку.

— Артпрывітанне назіральніку! Дзяжурым? Шмат кропак засек?

— Аду.

— Мала.

Ён, не прысаджваючыся, прыпаў да акулараў стэрэатрубы, пакруціў колцы і засмяўся.

— Вось гэта я разумею — савецкі конь! Стаіць на вачах у фашыстаў і даводзіць сваю непахіснасць. Калі, маўляў, і памру, дык стаячы!..

— Ну, ты, званар! — нечакана замахнуўся на яго Ванягін.

— Ты чаго? — адскочыў Яшка ад ашалелага раптам Ванягіна.

— Нічога! — гаркнуў Ванягін і, падхапіўшы карабін, выскочыў з аюпчыка.

Паўзці было цяжка — вакол ніякіх прыкрыццяў, Ванягін як мага бліжэй туліўся да зямлі, потым зразумеў, што гэта бескарысна, падняўся і пайшоў нетаропка і нават неяк задумліва, нібы на пагуляны.

— Скосяць! Вар'ят! — закрычаў Яшка, крыху супакойшыся.

Але Ванягін дайшоў да каня, узяў карабін і, прыцэліўшыся, стрэліў яму ў галаву.

Старая каняка пахіснулася, вузлаватыя, збітыя калені яе падагнуліся, і яна павалілася на дол. Сутарга прабегла па шыі да задніх ног канякі, яна выпрасталася, глыбока і з палёгкаю ўздыхнуўшы ў апошні раз...

Ванягін са злосцю адкінуў гарачую гільзу і падаўся назад.

Конь той сніцца Ванягіну па сённяшні дзень...
Пераклаў Л. САЛАВЕЙ.

Канцэрт самадзейнасці.

...**Н**ЕВЯЛІКІ, тыпу сярэдняга сейнера, з умацаваным на палубе пад'ёмным кранам, «Кайяк» стаў у канцы прычалаў. У адзінага на палубе чалавека пытаюся, дзе знайсці капітана Оада. Чалавек адрэкамендаваўся:

— Капітан Оад...

Падаю капітану рэкамендацыйную запіску з газеты. Атрымліваю лаканічны адказ:

— Калі ласка, у 16.00 адыходзім...

...З-за хмар выглянула сонца. Асвятліла асфальтаваны вільготны пірс. Пад'ехала грузаная свежаю салакаю машына. І раптам чайкі атакавалі машыну. Яны пікіравалі на скрынкі з рыбаю, прагна, на ляду, глыналі салаку, потым зноў пачыналі пікіраваць.

Адшвартаваліся мы са спазненнем на паўгадзіны — каналі рыбакоў-ветэранаў на чале з навуковым супрацоўнікам Эстонскага Дзяр-

жаўнага марскога музея, ціхім маладым чалавекам Рэйнам Юр'евічам Орасам.

Паспелі к адыходу «Кайяка» і некалькі хлопцаў з Кіхну. Працуюць яны ў Пярну, а на выхадны «папутнымі» плывучь дахаты на востраў.

Мінулі прычалы порта, пясчаную касу. Вада за бортам хутка перамяніла свой рачны фіялетава-руды колер на светла-зялёны, марскі.

Трэба сказаць, што капітанаў на востраў Кіхну не запрашаюць. Тутэйшыя хлопцы, скончыўшы марходныя вучылішчы, ходзяць і ў Балтыку, і ў Паўночную Атлантыку...

Увайшоўшы ў бухту, «Кайяк» збавіў ход. Набліжаўся пірс.

Калі «Кайяк» прышвартаваўся, гасцей сустракаў намеснік старшыні мясцовага калгаса Ян Вальм.

Ветэранаў разабралі па дамах —

лясоў лужкі косяць, як правіла, жанчыны. Косяць кароткімі косамі з двюма ручкамі. Мужчыны на гэты конт жартуюць: маўляў, ім няма дзе разгарнуцца!

Разгледзеўшы на свяце рыбака ўборы жанчын Кіхну, я пераканаўся, што фасонам і расфарбоўкаю яны нагадваюць адзенне, якое носяць у нас на Беларусі ў паўднёвым Палессі.

...У памяшканнях гасцініцы ўсто-

ЛІСТРЫГОНЫ ВОСТРАВА

«Кайяк» дабавіў вузлоў і захістаўся з носа на кіль.

Капітан Оад, як і належыць, стаў на мосціку, вёў сейнер, а штурманы і рулявыя мяняліся праз кожныя мінут пянаццаць — гэта былі, аказваецца, па-святочнаму апрапанутыя ветэраны...

Некаторы час мы бачылі толькі мора і неба. Ад Пярну да Кіхну — кіламетраў паўсотні. Пасля хтосьці з ветэранаў гучна абвясціў:

— Зямля!.. Зямля!..

Але я не скоро яшчэ ўбачыў зямлю. Марудна падымаўся з вады гэты востраў з масівам дрэў і кустоў, дамамі са шпакёўнямі, гонкімі соснамі. І, нарэшце, стаў відаць закінуты далёка ў мора шэры, каменны хрыбет мола.

Цяпер я ведаў, што невялікі востраў Кіхну быў вядомы здаўна. Але па-сапраўднаму праславіў яго Юхан Смуул, калі напісаў сваю кніжку «Дзікі капітан», дзе галоўны герой — Кіхну Пен — паходзіць якраз з гэтага вострава.

На Кіхну абсалютная большасць працаздольных мужчын заняты толькі рыбным промыслам і перапрацоўкай рыбы. А мясцовы калгас «Савецкі партызан» прызнаны сярод рыбававецкіх калгасаў рэспублікі адным з лепшых.

у двухмесным нумары невялікай гасцініцы я аказаўся адзін.

Гасцініца на Кіхну свая, калгасная. Будаваў яе за калгасныя сродкі. Між іншым — па праекце дырэктара краязнаўчага музея ў Пярну, мастацтвазнаўцы Амара Вольмера.

Аднапавярховы будынак гасцініцы цудоўна ўпісаўся ў пясчаны пагорак пад соснамі, з якіх ні адна не пацярпела ў часе забудовы.

У гасцініцы, апрача дванаццаці нумароў, двух холаў, кафэ, размяшчаецца... краязнаўчы музей!..

Тут на невялікай карце-схеме, стылізаванай пад сярэдневяковую, удакладняеш, што востраў мае шырыню ў тры з палавінаю кіламетры, сем вёсачак, цэрква і славуць, пабудаваны больш за сто гадоў назад, маяк Кіхну... Славуць востраў яшчэ і саматканымі жаночымі апраткамі, якія жанчыны носяць і ў будні. У расфарбоўцы гэтых апратак пераважаюць чорныя і сінія колеры. А ў святочных уборах — вясёлкавыя пералівы чырвонага, белага, блакітнага і зялёнага.

Я пабачыў гэтыя ўборы на жанчынах, якія каслі і збіралі сена. Так, так! На Кіхну раскіданыя між-

ды — пісанья маслам пейзажы: маляўнічыя куткі вострава. Парослыя чаротам і густа «засяяныя» валунамі дробныя бухтачкі. Нізка скошаныя лужкі, на якіх сохнуць фіялетавыя і зялёныя рыбакоўныя сеткі. Дзёны, парослыя соснамі. Тут жа яркія «рыбныя» нацюрморты: на груба скалочаным сталё жоўта-зялёныя шчупакі, паласатыя акуні, а на сыпкім пяску мудрагелістымі ўзорамі раскіданы блакітныя рыбі, у якіх няцяжка прызнаць славуцію салаку Кіхну.

Падпісваецца мастак чытальна «М. Тэльванд».

Прымнай нечаканасцю было даведацца, што Мікхель Тэльванд жыў на Кіхну, працуе на судне механікам.

На самым відным месцы ў кафэ — падноўлены выратавальны круг з выразным надпісам «Рок Сіці». Так называлася апошняе судна, на якім плаваў і загінуў, не пакінуўшы патоплага карабля, легендарны капітан Пен. Гэта ён, калі ўсумніліся ў яго здольнасцях, паколькі не меў адукацыі, дайшоў да Пецярбурга і бліскача вытрымаў экзамен, атрымаўшы атэстат, які даваў яму афіцыйнае права на ваджэнне караблёў па ўсіх морах і акіянах свету.

МАУКЛІВАЯ, але вельмі красамоўная мова архітэктур! Яна здольная так многа расказаць пра народ! Мы пераканаліся ў гэтым яшчэ раз у Мінскім Доме архітэктара, дзе Арменія — старажытная і маладая — гаворыць з намі моваю плошчаў і вуліц, палацаў і помнікаў: тут разгорнута справаздачная выстаўка творчасці дойлідства сонечнай рэспублікі, прысвечаная 50-годдзю ўтварэння СССР. У экспазіцыю уваходзіць звыш сямідзесці планшэтаў. Усе здымкі — з натурой. Тут — ніводнай перспектывы, ніводнага неамяшчэўленага праекта... Нашыя госці быццам бы кажучы: мы не паказваем таго, пра што яшчэ творча спрачаемся, мы трымаем справаздачу пра тое, што ўжо ёсць, расказваем пра шлях, які прайшлі!

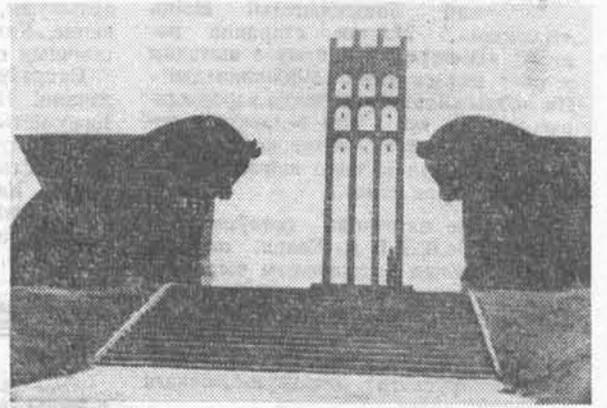
Знаёмячыся з выстаўкай, на цудоўна зробленых планшэтах бачыш планіравальныя структуры, грамадскія будынкі, жытло, малыя архітэктурныя формы, можна склаці ўяўленне пра сінтэз мастацтваў.

Зробленыя з верталёта здымкі на планшэтах даюць выразнае ўяўленне пра тое, як армянскія дойліды вырашаюць пытанні планіроўкі сваёй сталіцы.

Ерэван свабодна расцінуўся ў гарах і нагадвае вялізны амфітэатр. Восем раёнаў Ерэвана, якія канцэнтруюцца вакол дзевятага, цэнтральнага, складаюць «Вялікі Ерэван». У сістэме вялікага горада, аднак, раёны не трацяць сваёй індыўідуальнасці. Кожны з іх — быццам маленькі ўтульны гарадок у вялікім сталічным кангламерале.

Ерэванскія праспекты і вуліцы мала чым нагадваюць мінскія. Але ў дойлідстве дзюх сталіц шмат агульных задач. Як і мінскія архітэктары, ерэванскія працуюць цяпер над тым, каб стварыць агульнагарадскі цэнтр, які адпавядаў бы сучасным патрабаванням, маштабам забудовы, развіццю транспарта. Як і мінскія калегі, яны імкнуцца найбольш поўна захаваць і скарыстаць наваколны ландшафт, зеляніну. Гэта ня проста зрабіць — пад кожнае дрэва ў Ерэване лона ў камяністым грунце даводзіцца рыхтаваць вёбухам!

На ўсесаюзных аглядах архітэктурныя ідэі адзначаюцца дасягненні армянскіх дойлідаў у праектаванні грамад-

Помнік у гонар Сардарабадскай бітвы ў Актэмберане.

МОВАЮ ПЛОШЧАЎ, ВУЛІЦ, ПОМНІКАЎ

скіх будынкаў. Традыцыі, закладзеныя ў дваццатыя гады вядомым армянскім архітэктарам А. Таманянам, плённа развіваюцца. Вось на планшэтах тры падобныя па прызначэнні грамадскія будынкі — філармонія, драматычны тэатр. Першы пабудаваны ў дваццатыя гады, другі — перад Вялікай Айчыннай вайной, трэці — зусім нядаўна. Гэтыя будынкі — вехі трох этапаў развіцця армянскай савецкай архітэктуры. Доўга разглядаеш здымкі з драматычным тэатрам імя Сундукяна. Армянскія дойліды дасягнулі вялікай сілы выразнасці параўнальна сціплымі сродкамі. Вобраз будынка яны вырашаюць на кантрастах шкла і каменя. Ашклёны галоўны фасад, аздоблены каменным зводам у нацыянальным стылі, як бы спалучае ў адно цэлае знешнюю і ўнутраную прастору. Цераз празрыстую сцяну зеляніна як бы уваходзіць у інтэр'ер, а з парку добра чытаецца трыццаціметровыя пано, створанае Марціросам Сар'янам.

Вось яшчэ адзін унікальны твор армянскіх дойлідаў — стадыён «Раздан», пабудаваны ў цяжкіх умовах. Стадыён здаецца невялікім, а ўмяшчае ён 70 тысяч гледачоў. Дойліды надалі будаванню адмысловы дынамізм, выразнасць.

Нашы сябры пасляхова вядуць пошукі ў сінтэзе мастацтваў. Як і ў нас, вялікія ансамблі выйшлі ў іх за гарадскую рысу. Але як смела ўключаюць дойліды ў забудову пло-

шчаў і вуліц малыя мадэральныя формы, як тактоўна ставяць свае помнікі сярод зеляніны, ля вады!..

Нацыянальная спеасабліваць у работах армянскіх майстроў — не толькі ў знешніх атрыбутах. Яна — і ў функцыянальных, тэхнічных рашэннях, і ў мастацкіх асаблівацях будынкаў і ансамбляў. Гэта адчуваеш, калі глядзіш на Дом шахматыста, Летні тэатр і многія іншыя творы армянскіх дойлідаў.

Прыгадваючы Арменію, перш за ўсё ўяўляеш цёплыя тоны ле туфаў, люстраны бляск гранітаў. Як добра, што сонечная рэспубліка падзялілася з намі сваімі скарбамі. Не можаш не прыгадаць Арменію, любуючыся ў Мінску падпорнаю сценкаю з туфу ля павільёна Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі БССР. Каменні Арменіі ляглі ля падмурку помнікаў нашым песнярам Купалу і Коласу.

Па запрашэнні Саюза архітэктараў БССР у Мінск прыязджаюць прадстаўнікі армянскіх дойлідаў. Нашы архітэктары ў сваю чаргу наведваюць Арменію — неўзабаве яны пакажуць свае работы ў Ерэване.

Мы рады, што маюцца нашы творчыя сувязі. Нам ёсць што паказаць адзін аднаму, ёсць чаму адзін у аднаго павучыцца.

М. МАРЦІНКОЎСкі,
аргсаіратар
праўлення Саюза
архітэктараў БССР.

Юхан Смуул, які пісаў пра Пена, любіў Кіхну. Раіў сябрам пабываць тут, а сам выходзіў з рыбакамі Кіхну ў мора, гасцяваў у Тэадора Янавіча Саара — паважанага на востраве старога настаўніка і вядомага краязнаўцы...

...У вясчэрнім змроку фарбы неба пабляклі і расталі. Сцерлася няжа неба і мора. Цяпер бездань нябесаў пачыналася быццам бы адразу ад зарослых водарасцямі валу-

КІХНУ

ноў на прыбрэжнай кромцы плеску. А над Кіхну бяшчумна кружыліся чайкі...

...У кабінце старшыні калгаса Аўгуста Вільямавіча Карына на стала, як сімвалы асноўнай дзейнасці гаспадаркі, стаяць піраміды кансерваваных бляшанкі з этыкеткамі. Бляшанкі розныя: на 350 грамаў, на 800 і аж на 3 кілаграмы!.. Для салакі, кількі.

Рыхтуюць, напаяняюць гэтыя бляшанкі тут жа, на Кіхну, у сваім цэху. На этыкетках — адрас вытворчасці: «Пярнскі раён, калгас «Савецкі партызан».

Аўгуст Вільямавіч і яго намеснік Ян Вальм (ён лепш разумее рускую мову) тлумачаць, што цяпер зацішка — пучына скончылася. Але ў мора, канечне, выходзяць штодзень...

Паводле гадавога плана яны павінны вылоўліваць 32 тысячы цэнтнераў рыбы. Палова ўсяго ўлова прыпадае на салаку, палова — на кількі, якую вылоўліваюць не ў заліве, а ў адкрытым моры ў Балтыцы. Апрача таго, вакол вострава ловаць вугра, шчулака, акуня.

З выкананнем плана справы пакуль што някепска: 22 тысячы цэнтнераў рыбы ўжо на іх ліку.

Значыцца, на асеннюю пучыну засталася якіх-небудзь дзесць тысяч цэнтнераў.

Разгар асенняй пучыны супадае са злетам з 50-годдзем СССР. Да гадавіны яны рыхтуюцца актыўна. Рамантуюць судны, сеткі. Маркуюць, што гадавы план перавыканаюць.

— Вось такія бляшанкі, — кажа Аўгуст Вільямавіч, — мы рассылаем па ўсёй савецкай краіне... І ведаецца, вельмі прыемна пазнаваць свае этыкеткі ў гаспадарках Таліна, Ленінграда, Ноўгарада, Мінска... Так, так, трапляе наша прадукцыя і да вас, у Беларусь! Дарэчы, з асенняй пучыны якраз плануем везці ў Літву і Беларусь рыбу проста да святла!..

І тут высвятляецца красамоўная дэталі: непасрэдная сувяз паміж Кіхну і Мінскам наладжана даўно. З Пярну, дзе, паводле слоў старшыні, базіруюцца іх «калёсная флатылія», рыбакі Кіхну не аднойчы сваім транспартам дастаўлялі ў сталіцу Беларусі свежавэнджаную салаку...

— Калі яшчэ не каштавалі нашай салакі дома — лачастаем на свяце. Спецыяльна запусцілі ў работу цэх, вэндзілі!.. Лепшай салакі за нашу няма на ўсім эстонскім узбярэжжы! — зусім сур'ёзна кажа Вальм. — А чаму? А таму, што людзі ў нас не абы якія. Перадавікі!.. Капітан Оад, так, той самы, з якім вы плылі на Кіхну, — Герой Сацыялістычнай Працы. Да нядаўняга часу Оад не прапускаў ні адной пучыны — хадзіў у Балтыку, лавіў салаку. Каманда яго перавыконвала планы і абавязальствы. Ён толькі часова заняты цяпер на перавозцы грузаў. У асеннюю пучыну не ўтрымаецца — выйдзе ў мора!.. А ёсць яшчэ, напрыклад, рыбак Іван Палу. Узнагароджан ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Ягоны брат — Цімафей Палу — заслужаны рыбак Эстоніі. А маладому Хейна Цялю якраз заўтра на свяце будзе прысвоена званне вы-

датнага рыбака Эстоніі!.. Ды і ўсе нашы рыбакі — добрасумленныя працаўнікі, самаадданыя. Такая ў нас на Кіхну традыцыя!..

Яшчэ не зайшло сонца, а на ўзлеску сабралася насельніцтва вострава. Тут, на імправізаванай сцэне самадзейнасць Кіхну давала канцэрт. Спявалі прыгожа апранутыя ў нацыянальныя касцюмы мясцовыя школьнікі, настаўнікі і іншыя аматары спеваў. На фартэпіяна акампаніравалі нядаўнія выпускнікі Талінскай «мараходкі»...

Старыя рыбакі слухалі, дымлілі цыгарэтамі. А побач, у Доме культуры збіралася моладзь на вечар танцаў.

... Да «Рок Сіці» я вяртаўся

марскім берагам. Ішоў праз порт, дзе ўздоўж пірс з густога туману адзін за адным паўставалі перада мной малыя тралы, лодкі, баркасы і, нарэшце, прыстыглы да аб'іктага дошкамі прыгчалу нястомны працаўнік «Кайяк».

... На Кіхну мы плылі каля дзюх гадзін, а самалёт пераносіць адсюль у Пярну за пятнаццаць хвілін. Толькі мільганула між сосен белая «палуба» «Рок Сіці» — і ўнізе ўжо адкрытае мора. Зялёны Кіхну, яго паўкруглая гавань знікаюць з вачэй. Бывай, Кіхну! Бывай, востраў нястомных працаўнікоў мора!..

Л. ПРАКОПЧЫК.

Кіхну—Мінск.

На востраве Кіхну.

Фота Р. ОРАСА.

У ВЕСТЫБЮЛІ галоўнай рэдакцыі Беларускай Савецкай Энцыклапедыі вісіць «маланка». Мастак старанна напісаў: «Віншую калектыў з выхадам у свет пятага тома энцыклапедыі!» Як добрыя бацькі радуецца нараджэнню дзіцці, так і для беларускіх энцыклапедыстаў з'яўленне новага тома ў год залатога юбілею нашай краіны — сапраўднае свята.

На сталі намесніка галоўнага рэдактара БелСЭ І. Д. Казекі ляжыць добра знаёмая падпісчыкам чырвоная кніга з залатым ціненнем: сігнальны экзэмпляр V тома. Пройдзе яшчэ некалькі тыдняў і падпісчыкі атрымаюць чарговую, п'ятую кнігу шматтомнага беларускага энцыклапедычнага выдання.

Пяты том адкрываецца словам «зуйкі» — назва птушак, два віды якіх водзяцца ў Беларусі, і канчаецца словам «Кішы» — назва вёскі ў Глыбоцкім раёне, цэнтр калгаса «Беларусь». Том багата ілюстраваны. Есць у ім каліровыя і чорна-белыя ўклейкі, шмат розных картаў, табліц, малюнкаў і фотаздымкаў.

Пра галоўнае ў пятым томе — наша гаворка з Іванам Дарафеевічам Казекам.

— Мы вельмі рады, — расказвае ён, — што чарговы, пяты том энцыклапедыі надзвычай сугучны вялікай хвалюючай падзеі, якую жыве сёння савецкі народ, 50-годдзю ўтварэння СССР. У гэтым сэнсе новая кніга БелСЭ — згустак важных палітычных, навуковых і публіцыстычных матэрыялаў. Цэнтральнае месца ў ім займае група артыкулаў, у назвах якіх — даратгі ўсім нам словы — камунізм, камуністычны, і матэрыялы, што асвятляюць дружбу паміж народамі нашай неабсяжнай Радзімы. Кожны артыкул — значная даследчая работа, звязаная са стараннай праверкай і ўдакладненнем фактаў, падзей, дат і імёнаў. Нашы аўтары — вядомыя вучоныя, дзеячы культуры рэспублікі.

Чытач пазнаёміцца з грунтоўным артыкулам — «Камунізм», светлы буды-

нак якога сёння ўзводзіць увесь савецкі народ. Хоцца назваць і такія артыкулы, як Камуністычнае выхаванне, Камуністычная праца, Камуністычныя суботнікі і да т. п.

Сапраўдныя манаграфічныя даведкі даданы ўключаюць сабою артыкулы Камуністычная партыя Савецкага Саюза, Камуністычная партыя Беларусі, Камуністычная партыя Заходняй Беларусі, Камуністычная партыя Заходняй Украіны, Камуністычная партыя (бальшавікоў) Літвы і Беларусі, Ка-

БелСЭ,

муністычны Інтэрнацыянал (3-ці Інтэрнацыянал), Камуністычны Інтэрнацыянал моладзі (КИМ), Камуністычны саюз моладзі Заходняй Беларусі, Камуністычныя універсітэты.

Аб шырокім размаху камуністычнага руху ў свеце, мужнай і смелай барацьбе камуністаў за вызваленне сваіх народаў ад улады манасалістычнага капіталу, аб росце іх аўтарытэту сярод шырокіх працоўных мас расказваюць артыкулы пра камуністычныя партыі Аргенціны, Вялікабрытаніі, Германіі (Заходняй), Злучаных Штатаў Амерыкі, Індыі, Карэі, Японіі. Цікавыя матэрыялы ў артыкулах пра камуністычныя партыі Кубы, Чэхаславакіі, Чылі, Фінляндыі.

Хацелася б яшчэ раз звярнуць увагу нашых шматлікіх чытачоў, асабліва прапагандыстаў, агітатараў, студэнтаў, творчых работнікаў рэспублікі, на артыкулы Камуністычнай партыі Са-

17 ВЕРАСНЯ — ДЗЕНЬ РАБОТНИКАУ ЛЕСУ

Участковы тэхнік-лесавод М. Н. Шкробат.
Фота М. МІХАЙЛАВАЙ.

Доўга лічылася, што працаваць у лесе могуць толькі мужчыны. Але цяпер і жанчыны вырошчваюць лес.

Вось Буйновіцкае лясніцтва на Палессі. Тут участковым тэхнікам-лесаводам працуе Марыя Нічыпараўна Шкробат. На яе ўчастку — дзесят-

дзень. Так было. Савецкая ўлада з першых дзён свайго існавання, па дэкрэту У. І. Леніна, перадала паляўнічую гаспадарку, як і лясныя багаці, у кляпатлівыя рукі дзяржавы. Дзяржаўная лясная ахова баражэ бабра, дзіка, касулю, цецорука гэтак жа

БЕЛАРУСЬ-СТАРОНКА ЛЯСНАЯ

ЗА ПАСЛЯВЕН-НЬІЯ гады на землях Беларусі пасаджана і мільён 251 тысяча гектараў лесу.

Хто ж аб гэтым паклапаціўся, хто даглядае нашу зялёнае багацце?

Два дзесяцігоддзі працуе лесніком Азёрскага лясніцтва Гродзенскага лясгаса Іван Аляксандравіч Кашчэй. Ідзе дарожкай між кварталамі — сэрца радуецца пышныя маладнякі сасны, бярозы, пасаджаныя рукамі лесніка і яго памочнікаў — рабочых. Іван Аляксандравіч спаборнічае з Міхаілам Рыгоравічам Мялешкам, лесніком гэтага ж лясніцтва. Кожнаму хоцца быць наперадзе, але гэта не перашкаджае дапамагаць адзін аднаму.

кі гектараў маладога лесу. Марыя Шкробат рупліва даглядае яго і за добрыя вынікі ў рабоце ўзнагароджана медалем «За працоўную доблесць».

— Лес — гэта не толькі драўніна, — гаворыць яна. — Ён дорыць нам грыбы, ягады, арэхі, лекавыя травы. Іх нарыхтоўка — частка творчых планаў лясгасаў. А з чым параўнаць багацце паляўнічай гаспадаркі — пушніну, дзічыну? Гэта ж таксама лясныя дары.

Быў час, калі лічылася падзеяй — убачыць ласа ці бабра. Небагата іх пакінуў нам стары, дэрэвалюцыйны час! Палявалі па-варварску, не думаючы пра заўтрашні

пільна, як і сам лес. І калі лясныя ўрочышчы Беларусі сёння багатыя на ласоў (іх звыш 20 тысяч), дзікоў, баброў, зайцаў ды на баравую дзічыну, то за гэта мы

дзякуем першым педраўніцтвам вольных лясніцтваў — яно працуе пад кіраўніцтвам вопытных лясніцтваў — вывучаюць лясную справу. Тут і выяўляецца прыхільнасць юнака і дзяўчыны да лесаводства...

Свой дзесяцігадовы юбілей адзначыла адно з першых у краіне школьных лясніцтваў — Карваціцкае Васілевіцкага лясгаса. Лепшы ак-

цыяльнасць, вярнуўся ў родную вёску і працуе памочнікам ляснічага.

Надаўна мне давялося наведацца ў Бешанковіцкі лясгас на Віцебшчыне. Гэта цікавая гаспадарка, яна апраўдвае назву творча-паказальнай. Яе кантора пераведзена ў Бешанковічы год сем таму, але якая ўтульная, прыгожая гэта сядзіба! Будычак канторы ўладкаваўся паміж соснаў так суладна, што, здаецца, муляры не пагрушылі тут ніводнай хваінкі. Дарожкі абсаджаны акацыяй, клёна-

дзічыны.
Кажуць, што ў Лабкова свой стыль работы. З гэтым варта пагадзіцца. Не дзіва, што ў «Бешанковіцкую глухамань» едуць эдалек. «З Лабковым працаваць цяжка, затое цікава», — пачуў я ў лясгасе.

У дзень свята хоцца пажадаць нястомным працаўнікам лесу, каб сярод іх больш было такіх энтузіястаў, якія б мелі свой стыль, свой погляд на рэчы, умелі б працаваць і заахваціць да працы іншых.

Васіль МІНАЎ.

Здараецца, што ласі выходзяць панаштаваць саванітай каношыны.

Леснікі І. А. Кашчэй і М. Р. Мялешка.

Фота А. ПЕРАХОДА.

РАНЕЙ БЫВАЛА: што стары халасцяк, што старая дзеўка — усё адзіна. Не пажодаў ты ці не змог стварыць сям'ю, дык і жыві сабе на здароўе ў самоце!

Цяпер жа паміж старой дзеўкай і старым халасцяком ёсць істотная розніца. Мянуську «старая дзеўка» цэдзяць праз зубы: гіблая справа, баласт, што ўжо там гаварыць!

А вось словы «стары халасцяк» вымаўляюць з непрытоенай павагай і захапленнем. Хто ж не ведае, што дастаткова такому мужчыне паварушыць мезеным пальцам — і з усіх бакоў наляцць цэлы рой асоб, якія прагнуць кроцьчыць побач з ім па жыццёвым шляху. Стары халасцяк, хай яму будзе хоць восемдзесят гадоў, яшчэ карыстаецца попытам. — Заўсёды знойдзецца ахвотніцы карміць яго дыэтчным тварогам і пэдсоўваць гарачую грэлку пад халодныя пяты.

Не, сёння стары халасцяк добра ведаюць сабе пану. І ў адзінкі сэрцы напоўнены законнай высяроднай гордасцю. Але, на жаль, ёсць і ў іх, у старых халасцякоў, балючае, слабое месца — так скажыце, адваротны бок медалю. У той час як стары дзеўкі так і жывуць у бласлаўным непарушным спакоі, стары халасцякі пастаянна адчуваюць сябе ў небяспецы, нібы вакол іх гудзе рой васаў. Дзе б яны ні былі, чым бы ні займаліся — ім заўсёды

ГУМАРЭСКА

здаецца, што іх вось-вось нехта схопіць і павалачэ ў ЗАГС. Манія праследвання не пакідае старога халасцяка ні на імгненне. А таму з неканатым мужчынам, які пераскочыў ужо праз хрыстоў узрост — трыццаць тры! — жанчыне амаль немагчыма згаварыцца.

Ведала і я такога халасцяка. У адным доме нас пасадзілі побач і мне захацелася пагутарыць з гэтай з выгляду сур'езнай і разумнай істотай. Паколькі мой сусед і не думаў да мяне звяртацца (я падумала, што ён занадта сарамлівы), загаварыла я перша.

— Смачна прыгатавана, праўда? — паказала я на багаты стол.

— Сам умею гатаваць, — фыркнуў ён, адсоўваючыся разам з крэслам і ўтаропіўшы на мяне зронны позірк.

— Можна, вам кавторту з ружай? — лачак

— Ніякіх руж, — прыкрыў ён талерку даўня.

— Паднясіце каму-ябудзь іншаму.

— А кавы наліць?

— Заўсёды сам слугоўваю: сам мыць абразавешваю бялізну, сам падмятаю, сам намыць сабе спіну, усё самам!

— Вось цудоўна, хваліла я, ласуючыся ружай, ад якой адкрыўся сусед. — А на канцэрты, у тэатр таксама адзіце?

— Ен замітусіўся ў крэсле: сваім

— М-м... Ні заўтра, ні

паслязаўтра не маю часу, у нядзелю збіраюся цыраваць шкарпэткі, у панядзелак — прышываць меткі на насавых хустачках... Пазваніце праз месяц, хача я і не ўпэўнены, што...

— Добра ўжо, — супакола я яго, пачынаючы ўсё разумець. Выразыла больш ні пра што не пытацца, каб не нерваваць бедалагу, а абмежавацца толькі такімі-сякімі сцвярдэннямі.

— Цікавая кніжка Сэлнджэра. Там пра падлетка, які...

— Наўрад ці застанецца мяне дома, — развёў ён рукамі. — Перадайце кніжку Лютквічусу, а той перашле праз Самуоліса...

— Адзін ляснік знайшоў у лесе васемсот баравікоў!

— Я прытрымліваюся, — адказаў ён, — жалезнага правіла: хадзіць у лес толькі з мужчынамі.

— Які цудоўны хлопчык у гаспадароў!

— Вельмі шкада, — узмахнуў ён рукамі, — але і ў гэтым не магу вам дапамагчы. Звяртайцеся да іншых.

Гэта пераходзіла ўсякі межы.

— Ну, ведаеце! — паднялася я ў лютасці. — Я пайду.

— Э, не, — хітра ўхмыльнуўся ён, — не выйдзе: праводзіць не буду. Усяго добрага.

Пераклаў М. НАВІЦКІ.

З УКРАЇНСКАГА ГУМАРУ

НЕ НАВУЧЫЛІ

— Мама, ты не ведаеш, у якой настаўніцы вучылася цётка Валя?

— А што?

— Дык яна ж арыфметыкі не ведае. Замест пяці капеек рэшты дае толькі тры...

У СТАЛОВАЙ

Наведальнік:

— Што за дзіва, раней вы клалі ў боршч два шматкі мяса, а цяпер толькі адзін?

Афіцыянт:

— Прабачце, напэўна, повар забыў яго разрэзаць.

ДУМАЕ

Старшыня аднаго калгаса выклікаў у кантору калгасніка і кажа:

— Што вы, Максіме, сабе думаеце? Ваша жонка не выходзіць на работу.

— Я ўжо цэлымі начамі не сплю: усё думаю, што б яшчэ зрабіць, каб ваша і мая жонкі разам выходзілі на работу, — адказаў калгаснік.

Пераклаў А. ЛЕШЧАНКА.

МОДНИЦА У СЕЛЬСКИМ КЛУБЕ

У сяло аднекуль прыехала адна ультрамодніца. Штаны вось-вось трэснуць. Кофта — на пярэсты мяшок падобна, прычоска — ну якраз як конскі хвост. Губы — напэцканы. Пры ўсёй гэтай «красе» прыйшла яна да калгаснага клуба.

— Дазвольце, калі ласка, сфатаграфавач, — падскочыў да яе фатограф і пстрыкнуў фотаапаратам.

— Мікола, для чаго табе патрэбна гэтае фота? — запытала адна дзяўчат.

Мікола голасна, каб усе чулі, кажаў:

— Я хачу атрымаць першую п'ямію ў конкурсе на лепшую карытуру.

Паведамліў О. Э. ВЯРНІДУВ, Малдавія.

У ЛАТАРЭІ можа выйграць кожны. І ў першую чаргу тое, што яму непатрэбна. Латарэя, якая адбылася ў дзве тысячы трохсотым годзе, не была выключэннем. І дзякуючы ёй сціплы грамадзянін па прозвішчы Швамстыціс стаў уладальнікам робата-служы. Шчасліўца гэта не прывяло ў захапленне. Дома ў яго даўным-даўно гэтакі ж робат абіраў бульбу, наводзіў глянц на туфлі і лавіў мышэй.

Два робаты пад адным дахам, напэўна, не памірацца, не падзялішы паміж сабой бульбу, туфлі або мышэй. Швамстыціс не заплюшчываў вачэй на праўду і паслаў робата на сямейны агарод — усюваць граді з гуркамі. Але, праграмуючы яму працоўнае заданне, відаць, дапусціў памылку, таму што на наступны дзень атрымаў такую радыёграму:

«Яма выкапана. На глыбіні ў сто трыццаць метраў знойдзена капсула. Аб'ём — восем гекталітраў. Ускрыць?»

Увечары Швамстыціс пазычыў у суседа турбарэактыўны веласпед і паймаўся на ім на свой агарод.

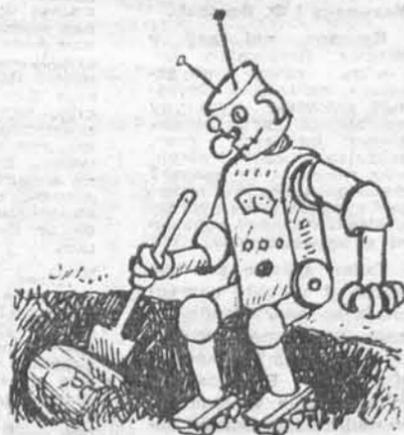
Робат сядзеў на краі ямы, пакальхавочы нагамі з нержавеючай сталі і чакаў указанняў. Побач з ім пабліскаваў надпіс:

«Письмо чалавеку будучыні з 196... года».

Швамстыціс, зразумеўшы, што знаходка можа спатрэбіцца дас-

А. КОЛБЕРГ

ВЫРАТАВАЛЬНІК

ледчыкам даўніны, здаў яе ў адпаведны інстытут.

У капсуле знайшлі падцяжкі рэдкай гістарычнай каштоўнасці, плакат «Курьльшчыкі — патэнцыяльныя хуліганы» (гэта неаспрэчна сведчыла, што ў тыя часы людзі яшчэ курьлі), калекцыю канячых этыкетак і шклянкі кантэйнер з замарожаным літаратурным крыткам.

Грамадзяніна з кантэйнера крыху падагрэлі і неадкладна даставілі на чарговы пісьменніцкі з'езд.

У зале з'езда засядалі аўтары са змрочнымі тварамі.

— Таварышы, як жа мне пісаць пра Марс і Венеру, калі чытачы ведаюць іх, як лемантар? — скардзіўся з трыбуны фантаст.

Пісьменнікі мінулых стагоддзяў паступалі так: адлюстроўваючы ўсё да найменшага прабыліц... — далучыўся да яго аўтар гістарычных раманаў.

— А прыгодніцкія аповесці? — уздыхнулі пісьменнікі-дэтэктывы. — З таго часу, як ліквідавалі грошы, чытачы аб жуліках слухаць не хочуць!

— Фельетон — жанр, які зжыў сябе, — з засмучэннем канстатавалі сатырыкі. — П'яніц няма, камунальных кватэр няма... Час перакваліфікавацца. А што, калі стаць таксістамі-міжпланетнікамі?

Але ж крытык не для таго тарчаў у капсуле трыста трыццаці гадоў, каб стаць таксістам.

На наступную раніцу рэдакцыя газеты атрымала артыкул, у якім ён назваў усіх астатніх крытыкаў балванамі, няздольнымі натхніць літаратараў. Зганьбаваныя палічылі сваім святым абавязкам абвергнуць паклёп. У рэдакцыю гужам пацягнуліся артыкулы ў адказ і прыкладзены да іх фотакопіі дыпламаў. Хутка тыражы газет павялічыліся ўдвая.

Палеміка абвастралася.

Для таго, каб падмацаваць свае аргументы асабліва моцнымі вы-

казваннямі, самыя здагадлівыя палемісты звярнуліся за дапамогай да археолагаў, якія вывучалі надпісы на рэштках старажытных пластоў...

Невядомы зламанык плонуў праз акно ў рабочы кабінет крытыка А.

Нейкая сямейная пара пачала танцаваць чардаш пасля дванадцатых, каб пачаць вяселле ўрачыку Б., які жыў за сцяной, напісаць кареспандэнцыю пра абмежаванасць свайго калегі Ц.

Беспарадкі, зразумела, не прайшлі міма пільных вачэй фельетаністаў. У найкарацейшыя тэрміны гумар і сатыра дасягнулі небывалага росквіту.

Прававітасць фельетаністаў, у сваю чаргу, натхніла нарысцістаў.

Героі дэтэктыўных аповесцей істотна праследавалі нягоднікаў, якія плявалі ў чужыя кватэры і атручвалі людзям жыццё распаўсюджваннем брашур са старажытнымі лаіанкамі.

Фантасты перасягнулі самі сябе, пішучы раманы аб тым, што аднойчы наступіць дзень, калі мыслячя істоты перастаюць зневажаць адна адну.

Аўтары гістарычных раманаў, спакойна пазіраючы гэту сумятню, на страх будучым пакаленням увекавечвалі яе ў эпічных творах.

Зразумела, не драмалі і крытыкі. Крытыкаваць ненапісанае так лёгка...

Пераклад з латышскай.

Па тэхнічных умовах унутраныя восем старонак газеты друкуюцца і выпускаюцца асобна ад васьмі знешніх. Атрымаўшы або набыўшы газету, укладзіце ўнутраныя аркушы ў знешнія.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правалення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела літаратуры — 33-22-04, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 32-24-62, аддзела вышэйшага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела публіцыстыкі — 33-21-53, аддзела культуры — 33-24-62, выдавецтва — 32-22-19, бухгалтэрыі — 32-15-87.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО [намеснік галоўнага рэдактара], Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ГРАЧАНІКАУ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАУ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОУСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ [адказны сакратар], Л. Я. ПРОКША, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

